

Tea Jämsä

Turvapaikanhakijoiden kasvavan määrän tuomat haasteet majoittamisen näkökulmasta Oulun alueella

Turvapaikanhakijoiden kasvavan määrän tuomat haasteet majoittamisen näkökulmasta Oulun alueella

Tea Jämsä
Opinnäytetyö
Kevät 2016
Liiketalous
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma, Oikeuden ja hallinnon suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Tea Jämsä

Opinnäytetyön nimi: Turvapaikanhakijoiden kasvavan määrän tuomat haasteet majoittamisen näkökulmasta Oulun alueella

Työn ohjaaja: Lea Isopoussu-Koponen

Työn valmistumislukukausi- ja vuosi: Kevät 2016

Sivumäärä: sivut 57 + 2

Suomeen on tullut vuosittain keskimäärin 3 500 turvapaikanhakijaa. Vuonna 2015 hakijamäärä kymmenkertaistui. Hakijamäärän huomattava nousu toi painetta turvapaikanhakijoiden majoittamiseen, ja vastaanottokeskukset täyttyivät nopeasti.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia turvapaikanhakijoiden majoittamista sekä siihen liittyviä haasteita. Lisäksi tavoitteena oli tutkia, miten turvapaikanhakijoiden majoittamisen kanssa työskentelevät tahot ovat sopeutuneet muutokseen. Opinnäytetyö on lainopillinen, laadullinen tutkimus, jota täydennettiin kahdella teemahaastattelulla. Keskeisimmät lähteet työssä ovat lait, hallituksen esitykset sekä viranomaisten ja kolmannen sektorin internetsivut. Teoriaperustan kirjoittaminen oli haastavaa, koska aiheesta ei ollut ajankohtaista kirjallisuutta saatavilla.

Turvapaikanhakija voi majoittua vastaanottokeskukseen tai hätämajoitusyksikköön, hankkia oman asunnon ja maksaa asumiskustannukset itse tai jos mahdollista, hän voi asua kotimajoittajan luona. Asuessaan muualla kuin vastaanottokeskuksessa turvapaikanhakijan tulee maksaa omat asumiskustannuksensa.

Syksyn 2015 hakijamäärän kasvu toi ongelmia vastaanottokeskuksille kiireen ja tilojen puutteen vuoksi. Hakijamäärät nousivat niin nopeasti, ettei uusia vastaanottokeskuksia tai hätämajoitusyksiköitä ehditty perustamaan. Vastaanottokeskusten henkilökunta ei myöskään ehtinyt rekisteröimään uusia turvapaikanhakijoita asiakkaikseen, mikä johti vastaanottorahan maksamisen viivästymiseen. Uusien vastaanottokeskusten ja hätämajoitusyksiköiden perustamista hidasti sopivien tilojen puute. Haastetta toi myös henkilökunnan pikainen rekrytointi vastaanottokeskuksiin tai hätämajoitusyksiköihin, jotka sijaitsivat Oulun ulkopuolella. Kauempana oleviin yksiköihin ei aina ollut riittävästi työnhakijoita. Syksyn 2015 tapahtumien jälkeen Suomessa ollaan valmiimpia suurempiin hakijamääriin. Hakijamäärän nousun seurauksena Suomessa on ryhdytty myös uudistamaan turvapaikanhakuun liittyviä prosesseja, kuten toimintojen siirtämistä virastojen välillä.

Asiasanat: Turvapaikanhakija, vastaanottokeskus, järjestelykeskus, Maahanmuuttovirasto, kansainvälinen suojelu.

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics, Option of Law and Administration

Author: Tea Jämsä

Title of thesis: Challenges arising due to accommodating increasing amount of asylum seekers in Oulu

Supervisor: Lea Isopoussu-Koponen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2016 Number of pages: 57 + 2

On average 3500 asylum seekers enter Finland every year but 2015 was an exception. In 2015 about 35,000 asylum seekers entered Finland which is ten times more than the annual average. Such a big increase in the number of asylum seekers caused some problems with arranging their accommodation and presented some additional pressure to those already in use reception centers. The reception centers already in use were filled faster and there was no more space to accommodate everyone.

The objectives of this thesis were to research the reception center accommodation for asylum seekers and its challenges. In addition, another aim was to study how employees working on field have adapted to the new situation. The thesis is juridical and qualitative supplemented with interviews. The main sources in this thesis consist of laws, government bills and official and third sector websites. There was little of written information on this topic which made writing more challenging.

An asylum seeker can be accommodated at reception center, emergency accommodation center or he can rent his own apartment and pay the living costs himself or if possible he can stay at a home accommodator. A home accommodator is person who accommodates asylum seeker in his own home. When an asylum seeker is lives somewhere else than reception center or emergency accommodation center he needs to pay the living costs himself.

Autumn 2015 the number of asylum seekers increased causing problems due to lack of space and time. Establishing new reception and emergency accommodation centers was crucial. The challenge was that there were not suitable premises for reception and emergency accommodation centers which slowed down establishing the new centers. The influx of asylum seekers caused a rush in registering new asylum seekers as reception center customers. Slow registering caused delaying the financial support payments. Finding new employees fast to new centers turned out to be a challenge especially if the new center was outside of cities. Centers further away from cities did not always have enough job applicants. At present Finland is more prepared to deal with a greater number of asylum seekers. As a consequence due to the increase in the number of asylum seekers in Finland, processes related to applying asylum are being improved. These involve transferring duties and tasks between offices.

Keywords: Asylum seekers, reception center, immigration service, international protection, registration center

SISÄLLYS

LYHENTEET.....	6
1 JOHDANTO.....	7
2 TURVAPAIKANHAKIJA	10
2.1 Turvapaikkamenettely.....	11
2.1.1 Turvapaikan hakeminen	13
2.1.2 Turvapaikkapuhuttelu	14
2.1.3 Turvapaikkahakemuksen käsittely ja kuuleminen.....	15
2.2 Toissijainen ja humanitaarinen suojelu	17
2.3 Turvapaikanhakijat vuonna 2015	20
3 TURVAPAIKANHAKIJOIDEN MÄÄRÄ SUOMESSA	23
3.1 Turvapaikanhakijoiden määrän kehitys.....	23
3.2 Turvapaikanhakijoiden määrät 2015	24
3.3 Kevään 2016 tilanne	26
3.3.1 Suomen itäraja.....	26
3.3.2 Paluulennot.....	29
4 MAJOITTAMISESTA VASTAAVAT VIRANOMAISET	32
4.1 Sisäministeriö.....	33
4.2 Maahanmuuttovirasto.....	34
5 TURVAPAIKANHAKIJAN MAJOITTAMINEN SUOMESSA	36
5.1 Järjestelykeskus.....	38
5.2 Vastaanottokeskukset ja hätmajoitus.....	39
5.3 Yksityismajoitus.....	41
5.4 Turvapaikanhakijoiden kotimajoittaminen	42
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	44
7 POHDINTA.....	47
LÄHTEET.....	49
LIITTEET	58

LYHENTEET

SopS 77/1968	Pakolaisten oikeusasemaa koskeva YLEISSOPIMUS
EU n:o 604/2013	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) n:o 604/2013
Vastaanottolaki	Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 17.6.2011/746
RWF	Refugees Welcome Finland -yhteisö
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus

1 JOHDANTO

Turvapaikanhakijoista on käyty paljon keskustelua mediassa syksyllä 2015. Turvapaikanhakijoiden määrät ovat kaksinkertaistuneet edellisiin vuosiin verrattuna jo elokuun lopussa. Koko vuoden turvapaikanhakijamääräksi tuli 32 476 henkilöä, mikä on melkein kymmenkertainen määrä verrattuna vuoteen 2014. Turvapaikanhakijamäärän suuren kasvun vuoksi on Suomessa jouduttu etsimään uusia toimintatapoja ja mahdollisuuksia, joilla hakijoiden rekisteröiminen, majoittaminen ja turvapaikkahakemusten käsittely saataisiin järjestettyä mahdollisimman nopeaksi ja tehokkaaksi (Maahanmuuttovirasto 2015c, hakupäivä 20.9.2015).

Vastaanottokeskusten määrät vaihtelevat vuosittain, sillä Maahanmuuttovirasto perustaa ja lakauttaa niitä turvapaikanhakijamäärien mukaan. Vuoden 2015 syksyllä vanhat vastaanottokeskukset jouduttiin avaamaan, koska kaikki toiminnassa olevat vastaanottokeskukset olivat täynnä. Sen lisäksi jouduttiin etsimään tiloja uusille vastaanottokeskuksille ja kehittämään uusia majoitusratkaisuja, kuten konttimajoitusta, turvapaikanhakijoille. Suuri turvapaikanhakijamäärä ruuhkautti useita viranomaisia, minkä seurauksena viranomaisten työtehtäviä on jouduttu harkitsemaan uudelleen. Muun muassa poliisin työtehtäviä on siirretty Maahanmuuttovirastolle kevään 2016 aikana. Muutoksilla pyritään saamaan turvapaikanhakuprosessi tehokkaaksi. Suomen valmius ottaa vastaan turvapaikanhakijoita on vuoden 2015 jälkeen parempi tehtyjen muutosten ja varautumisen vuoksi.

Turvapaikkamenettelystä on tehty opinnäytetöitä aiemminkin. Muun muassa Oulun seudun ammattikorkeakoulu on toteuttanut Turvapaikanhakijan oikeusinfo -hankkeen yhteistyössä Oulun vastaanottokeskuksen kanssa vuonna 2011. Hankkeen tavoitteena oli yhdenmukaistaa turvapaikanhakijoille tarjottavan oikeudellisen neuvonnan sisältöä. Hanketta varten valmistui neljä opinnäytetyötä, jotka ovat seuraavat:

- Annukka Karppinen ja Meeri Kukkonen, Turvapaikanhaun normaali menettely
- Laura Kainulainen, Ihmiskaupan uhrin auttaminen Suomessa
- Mari Pirkola, Ilman huoltajaa tulleen alaikäisen turvapaikanhakijan turvapaikkamenettely
- Satu Jurmu ja Susanna Koivula, Turvapaikanhaun nopeutettu menettely

Edellä mainittujen töiden valmistumisen jälkeen toimintaympäristö ja lainsäädäntö ovat muuttuneet merkittävästi. Omassa opinnäytetyössä keskityn kirjoitushetkellä olevaan turvapaikanhakijoiden majoitushaasteeseen, mutta sivuan myös Turvapaikanhakijoiden oikeusinfo -hankkeeseen tehtyjen opinnäytetöiden aiheita.

Opinnäytetyöni tavoitteena on kuvata turvapaikanhakijoiden majoittamisen haasteita vuoden 2015 hakijamäärän nousun aikana. Työni on rajattu kuvaamaan hakijoiden majoittamista järjestelykeskuksissa, vastaanottokeskuksissa ja hätämajoitusyksiköissä. Sivuan työssä myös turvapaikanhakijoiden kotimajoittamista. Turvapaikanhakijoiden kotimajoittaminen tarkoittaa turvapaikanhakijoiden majoittamista jonkin perheen tai henkilön kotiin vastaanottokeskuksen sijasta.

Opinnäytetyön tutkimusongelmat ovat seuraavat:

- Mitä vaikutuksia turvapaikanhakijoiden määrän kasvulla on ollut käytännössä?
- Millaisia majoitusmahdollisuuksia turvapaikanhakijoille on tarjolla?

Tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva hakijoiden majoitusmahdollisuuksista. Tutkimusmenetelmänä tässä työssä on käytetty lainopillista ja laadullista menetelmää. Työn teoria perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön, joka on työni ensisijainen lähde. Keskeisiä lähteitä työssä ovat ulkomaalaislaki (30.4.2004/301) ja laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta (17.6.2011/746) eli vastaanottolaki. Työn muut lähteet ovat viranomaisten tiedotuksia, ohjeita ja artikkeleita. Työn ajankohtaisuuden vuoksi työn teoriaperusta pohjautuu viranomaisten internetsivuihin ja niistä saatavaan tietoon, koska kirjallisuutta ei ollut saatavilla. Laadullinen osuus työssä perustuu Punaisen Ristin Oulun piirin toiminnanjohtajan Pertti Saarelan sekä Oulun vastaanottokeskuksen työntekijän Tuomo Heikkisen haastatteluihin. Oulun vastaanottokeskuksella tarkoitetaan tässä työssä Oulun Heikinharjun yksikköä.

Haastattelin Pertti Saarelaa tammikuun 28. päivä Punaisen Ristin toimistolla ja Tuomo Heikkistä Oulun vastaanottokeskuksen tiloissa maaliskuun 20. päivä. Työn laadullinen osuus on tehty teemahaastatteluina. Teemahaastattelussa haastattelijä valitsee useamman teeman, joiden ympärillä haastattelijä ja haastateltava käyvät keskustelua. Teemahaastattelussa kerättävä aineisto rakentuu haastateltavan kokemuksiin ja tietoihin. (Tilastokeskus 2016, hakupäivä 14.4.2016.) Valitsin teemahaastattelun menetelmäksi, koska opinnäytetyön aihe on uusi ja halusin saada haasta-

teltavilta mahdollisimman paljon omakohtaista käytännön näkökulmaa aiheesta. Haastattelukysymykset olivat avoimia, jolloin haastateltavalla ei ollut vastausvaihtoehtoja, ja hän sai vastata kysymyksiin omin sanoin. Pertti Saarelan ja Tuomo Heikkisen haastatteluja on käsitelty luvussa kolme ”Turvapaikanhakijoiden määrä Suomessa” sekä luvussa viisi ”Turvapaikanhakijan majoittaminen Suomessa”.

Työn alussa kuvataan turvapaikanhakuprosessia, ja sitä, miten hakuprosessin käsittely etenee turvapaikkahakemuksen rekisteröinnin jälkeen. Kolmannessa luvussa on kooste turvapaikanhakijoiden määristä Suomessa: miten turvapaikanhakijoiden määrät ovat muuttuneet vuosien aikana, erityisesti vuonna 2015 ja keväällä 2016. Lisäksi verrataan kevään 2016 tilannetta syksyyn 2015. Luvussa neljä esitellään sisäministeriön ja Maahanmuuttoviraston toimintaa sekä heidän rooliaan majoittamisessa. Turvapaikanhakijalla on vastaanottokeskuksen lisäksi myös muita majoittamismahdollisuuksia, joista kerron työn viimeisessä luvussa ennen johtopäätöksiä ja pohdintaa.

2 TURVAPAIKANHAKIJA

Turvapaikanhakijat ovat henkilöitä, jotka ovat lähteneet omasta kotimaastaan, koska he pelkäävät oman turvallisuutensa vuoksi. Genevessä 1951 kirjoitetussa yleissopimuksessa turvapaikanhakijana tai pakolaisena pidetään henkilöä, jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta ja joka ei pysty asumaan lähtömaassaan pelon vuoksi. (SopS 77/1968). Turvapaikanhakijan tilanteen kartoittamisessa arvioidaan, näkeekö vainon harjoittaja turvapaikanhakijalla olevan vainotun ryhmän piirteitä. Ei siis ole väliä, onko turvapaikanhakijalla todellisuudessa kyseisiä piirteitä. (Ulkomaalaislaki, 6:87b §).

Turvapaikanhakija ja pakolainen ovat kaksi eri käsitettä ja tarkoittavat eri asioita. Nämä kuitenkin menevät ihmisillä helposti sekaisin. Turvapaikanhakija on henkilö, joka on tullut maahan ja alkaa vasta hakea turvapaikkaa tai oleskelulupaa. Pakolainen on henkilö, joka on jo saanut oleskeluluvan (Ihmisoikeudet.net, hakupäivä 19.9.2015.) Oleskelulupa voidaan myöntää, jos turvapaikanhakijaa vainotaan lähtömaassaan, hänellä ollessa riski joutua epäinhimillisen kohtelun kohteeksi tai jos hänen lähtömaassaan on tapahtunut ympäristökatastrofi. (Ulkomaalaislaki 6:87,88-88a §). Turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan turvapaikkana, oleskelulupana toissijaisen suojelun perusteella tai oleskelulupana humanitaarisen suojelun perusteella, riippuen syistä, miksi henkilö on turvapaikkaa hakenut.

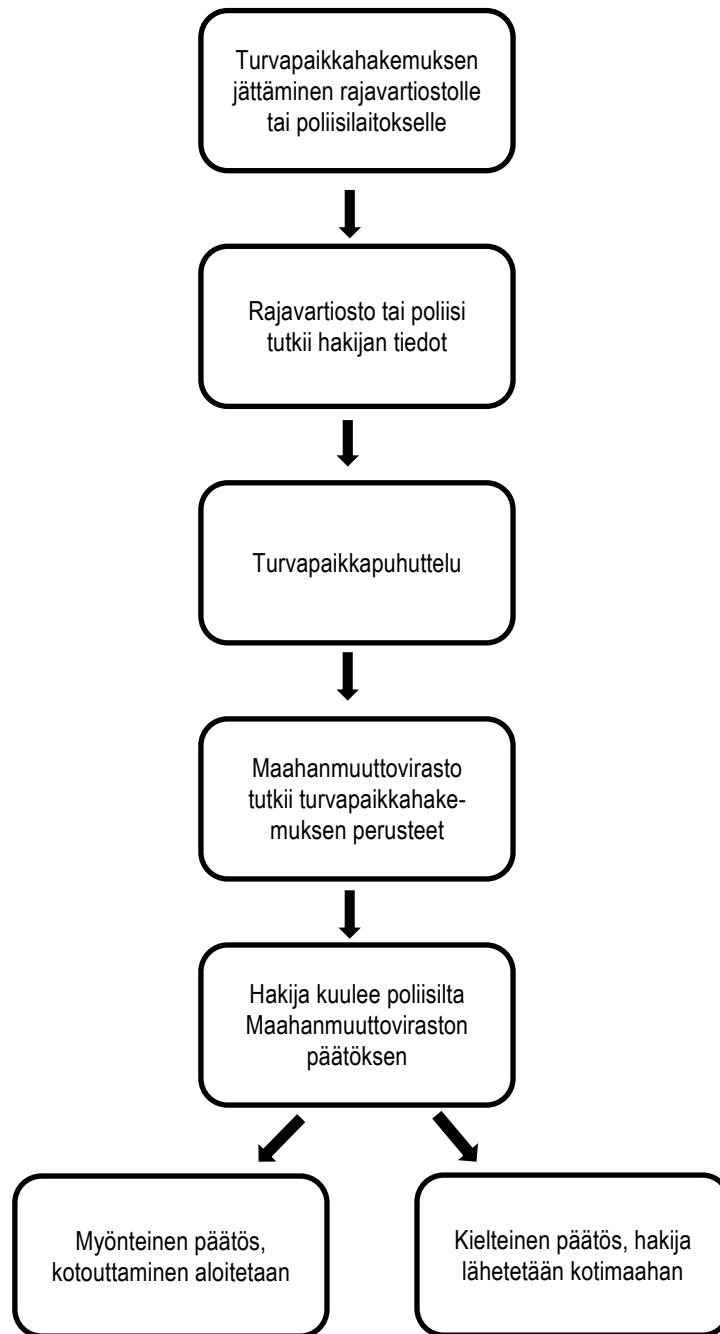
Miesten ja naisten suhteellinen osuus turvapaikanhakijoista on pysynyt jo vuosien ajan hyvin tasaisena. Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista suurin osa on miehiä, noin 70 prosenttia. (Sisäministeriö 2014, 43.) Olettamuksia miesten enemmistöön on monia, esimerkiksi turvapaikanhakijoiden lähtömaassa ajatellaan nuorten miesten selviävän paremmin matkasta. Toinen syy, miksi miehiä tulee naisia enemmän, voisi olla se, että miehet joutuvat lähtömaassaan helpommin surmatuksi tai pakotetuksi aseellisiin ryhmittymiin. (Pakolaisneuvonta 2009, hakupäivä 7.10.2015.) Kuitenkin UNHCR:n mukaan puolet turvapaikanhakijoista on naisia ja lapsia, kun tarkastellaan kokonaistilastoja turvapaikanhakijoiden sukupuolijakaumasta. (UNHCR 2016, hakupäivä 7.4.2016).

2.1 Turvapaikkamenettely

Suomesta turvapaikkaa voidaan hakea vain Suomen rajalla tai alueella esittämällä hakemus poliisille tai rajavartiolaitarkastusviranomaiselle. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää turvapaikka, jos häntä vainotaan kotimaassaan alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, minkä seurauksena hän ei uskalla tai voi turvautua lähtömaansa suojeluun. (Ulkomaalaislaki 6:87.1 §, 94.1 §, 95.1 §.)

Turvapaikkamenettelyssä Suomen viranomaiset tutkivat ja ratkaisevat oleskeluoikeuden myöntämisestä. Päätökseen vaikuttavat myös muut esille tulleet perusteet turvapaikkahakemuksessa olleiden tietojen lisäksi. (Ulkomaalaislaki 6:94 §). Turvapaikkatutkinnassa hakijan tiedot tarkistetaan ja hänelle pidetään turvapaikkapuhuttelu, jossa hakija voi kertoa ja lisätä syitä ja perusteluita, miksi hänen lähtömaansa ei ole hänelle enää turvallinen. (Ulkomaalaislaki 6:97a §). Viranomaiset ottavat huomioon hakijan kotimaan tilanteen sillä hetkellä, kun hänen hakemustaan käsitellään Suomessa. Jos tilanne hakijan kotimaassa on rauhoittunut, ei perusteita turvapaikan myöntämiseen ole.

Kuviossa 1 on kuvattu lyhyesti turvapaikkamenettelyn välivaiheita. Turvapaikkamenettely on prosessi, johon kuuluu useampia välivaiheita ja useampien viranomaisten työpanokset. Turvapaikkamenettelyyn liittyviä viranomaisia ovat muun muassa poliisi tai rajavartiolaito ja Maahanmuuttovirasto. Turvapaikan hakuprosessi voi kestää yli vuoden. Alkuvuonna 2015 keskimääräinen turvapaikkahakemusten käsittelyaika oli 157 päivää, mutta hakijamäärän noustessa ovat myös käsittelyajat pidentyneet. Käsittelyaika katsotaan alkavan turvapaikkapuhuttelusta. (Maahanmuuttovirasto 2015d, hakupäivä 1.10.2015.)

Kuvio 1. Turvapaikkamenettelyn prosessi. Lähde maahanmuuttovirasto 2015a, hakupäivä 19.9.2015

Turvapaikkahakemus tulee käsitellä siinä Euroopan unionin jäsenvaltiossa, johon turvapaikanhakija jättää turvapaikkahakemuksen. Turvapaikanhakija ei voi hakea turvapaikkaa toisesta Euroopan unionin maasta myöhemmin, vaan hänet siirretään siihen maahan, josta turvapaikanhakija on ensimmäisenä hakenut turvapaikkaa. (EU n:o 604/2013 2:3,1 §.) Euroopan unionin ulkopuolelta tulevalle henkilölle tulee yleisesti olla passi ja viisumi, jotta hän pääsee Suomeen. Viisumeita ei kuitenkaan myönnetä henkilöille, joiden epäillään jäävän Suomeen tai hakevan turvapaikkaa, mikä ajaa osan turvapaikanhakijoista käyttämään väärennettyjä passeja tai salakuljettajia. (Punainen Risti 2015a, hakupäivä 30.9.2015.)

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU n:o 604/2013) 3:13.1 § mukaan jäsenvaltion on käsiteltävä turvapaikkahakemus, vaikka turvapaikanhakija tulee luvattomasti maahan maitse, meritse tai lentoteitse. Laitonta tapaa tulla maahan ei käsitteellisesti ole olemassa, kun on kyse turvapaikanhakijoista. Vaikka hakija tulisikin Suomeen ilman passia tai viisumia, on Suomen käsiteltävä hakijan turvapaikkahakemus. Suomeen ilman tarvittavia papereita tullutta turvapaikanhakijaa ei voida rangaista.

2.1.1 Turvapaikan hakeminen

Tullessaan Suomeen turvapaikanhakijoiden tulee ilmoittaa henkilökohtaisesti Suomen rajavartiolaitos-
tolle tai poliisille hakevansa turvapaikkaa (Ulkomaalaislaki 6:95,1 §). Turvapaikkaa Suomeen voidaan hakea vain Suomesta henkilökohtaisesti, joten sitä ei pysty hakemaan Suomen edustustosta ulkomailla tai ottamalla ulkomailta yhteyttä kirjeitse tai sähköpostilla Suomeen. (Maahanmuuttovirasto 2015a, hakupäivä 19.9.2015).

Ilmoittauduttuaan turvapaikanhakijaksi Suomessa turvapaikanhakijalle tehdään turvapaikkatutkinta. Siinä selvitetään hakijan henkilöllisyys, matkareitti ja maahantulo sekä muut tarpeelliset tiedot vastuulla olevan valtion selvittämiseksi. Hakijan henkilöllisyyttä selvittäessä kerätään myös henkilötiedot hänen perheenjäsenien ja muiden omaisten osalta. (Ulkomaalaislaki 6:97.1 §.) Kun poliisi tai rajavartiolaitos on tehnyt turvapaikkatutkinnan, luovutetaan saadut tiedot Maahanmuuttovirastolle. Saatujen tietojen perusteella Maahanmuuttovirasto tekee päätöksen, käsitelläänkö turvapaikanhakijan hakemus Suomessa. Vuonna 2016 on kuitenkin päätetty siirtää turvapaikkatutkinta poliisilta ja rajavartiolaitos-
tolta Maahanmuuttovirastolle. Tähän palataan seuraavassa luvussa. Turvapaikkahakemuksen jättämisen yhteydessä rajavartiolaitos tai poliisi kertoo turvapaikanhakijalle hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan hakuprosessin aikana. Jos poliisi tai rajavartiolaitos ei ole hakijan oikeuksia ja velvollisuuksia kertonut, voi Maahanmuuttovirasto tai vastaanottokeskus antaa tiedot turvapaikanhakijalle, kuitenkin mahdollisimman pian hakijan turvapaikkahakemuksen jättämisen jälkeen. (Ulkomaalaislaki 6:95a §.)

Rajavartiolaitos-
tolle tai poliisiin tulee rekisteröidä turvapaikkahakemukset viipymättä, kuuden arkipäivän kuluessa hakemuksen tekemisestä. Jos turvapaikkahakemusten määrät ovat voimakkaasti kasvaneet, voi rajavartiolaitos tai poliisi jatkaa määräaika-
kymmenen arkipäivään. (Ulkomaalaislaki

6:95.3 §.) Rajavartioston tai poliisin otettua turvapaikanhakijalta kaikki tarpeelliset tiedot, hakijalle kerrotaan, mihin vastaanottokeskukseen hänet siirretään odottamaan hakemuksen käsittelyä. Hakija voi myös hankkia itselleen vuokra-asunnon (Maahanmuuttovirasto 2015a, hakupäivä 19.9.2015.)

Vastaanottolain 3:16 § mukaan, hakijalla ei ole päätösvaltaa, mihin vastaanottokeskukseen hänet siirretään odottamaan hakemuksen käsittelyä. Hakija saatetaan joutua siirtämään toiseen vastaanottokeskukseen, jos se on tarpeellista hakijan itsensä tai vastaanottokeskuksen toiminnan vuoksi. Turvapaikanhakijoita voidaan siirtää vastaanottokeskuksesta toiseen vastaanottokeskuksen sulkemisen tai ruuhkautumisen vuoksi. Esimerkiksi vuoden 2016 vaihteessa Haminan hätämajoitusyksikkö suljettiin ja kyseisen hätämajoitusyksikön asukkaat siirrettiin Kotkassa avattavaan vastaanottokeskukseen. (Kymen Sanomat 2016, hakupäivä 23.3.2016).

2.1.2 Turvapaikkapuhuttelu

Turvapaikkapuhuttelu on tilaisuus, jossa turvapaikanhakija voi kertoa suullisesti omasta lähtömaastaan, häneen kohdistuneesta vainosta, muista oikeudenloukkauksista sekä niiden uhista, perusteista ja ongelmista. Puhuttelu on siis tilaisuus, jossa turvapaikanhakija voi antaa yksityiskohtaisen kuvauksen tilanteestaan lähtömaassaan. Turvapaikkapuhuttelu pidetään yleisesti noin kuuden kuukauden kuluttua hakemuksen jättämisestä. (Maahanmuuttovirasto 2015b, hakupäivä 20.9.2015).

Turvapaikkatutkinta siirtyi poliisilta ja rajavartiostolta Maahanmuuttovirasto 1.3.2016, mutta rajavartiosto jatkaa tutkinnan tekemistä vielä vuoden 2017 alkuun asti (Maahanmuuttovirasto 2016, hakupäivä 23.3.2016). Aikaisemmin Maahanmuuttovirasto tutki rajavartioston tai poliisin tekemät selvitykset turvapaikanhakijasta. Näiden selvitysten perusteella Maahanmuuttovirasto teki päätöksen siitä, käsitelläänkö kyseisen henkilön turvapaikkahakemus Suomessa. Syitä miksi turvapaikkahakemusta ei käsiteltäisi Suomessa, voisi olla esimerkiksi se, että hakija on jättänyt turvapaikkahakemuksen toiseen turvalliseen valtioon tai se, että hakijalla on jo oleskelulupa toisessa valtiossa. (Maahanmuuttovirasto 2015a & 2016b, hakupäivä 19.9.2015.) Tätä kutsutaan Dublin-menettelyksi, josta Euroopan parlamentti ja neuvosto on antanut asetuksen (EU) n:o 604/2013. lida Ansamaan ja Valentina Hanhelan opinnäytetyö ”Vastuunmäärittämisasetus osana turvapaikkamenettelyä” on tehty Dublin-menettelystä, joten en paneudu siihen tarkemmin tässä työssä.

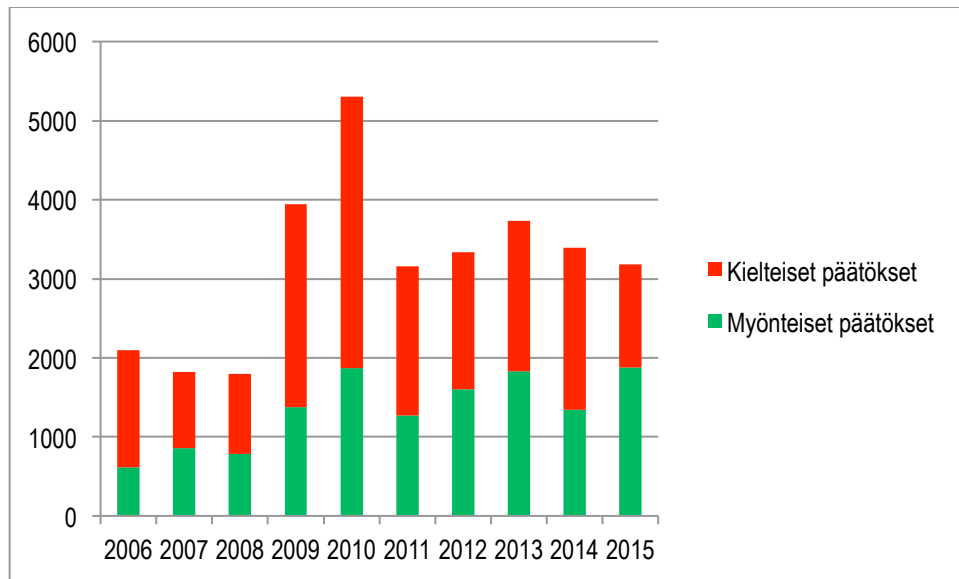
Turvapaikkapuhuttelussa viranomaisten on erityisesti tiedusteltava, miten turvapaikanhakija suhtautuisi kielteiseen päätökseen ja maahantulokieltoon. Turvapaikkapuhuttelussa tulee myös selvittää erityiset perusteet sille, miksi lähtövaltio ei ole hänelle enää turvallinen. Lisäksi turvapaikanhakijalta tulee tiedustella muut perusteet oleskeluoikeuden saamiseksi. (Ulkomaalaislaki 6:97a.2 §.) Mikäli turvapaikanhakijalla on asiakirjoja, joihin hän haluaa vedota, tulee hänen ottaa ne mukaansa puhutteluun, ellei kyseisiä asiakirjoja ole toimitettu aikaisemmin viranomaisille (Maahanmuuttovirasto 2015b, hakupäivä 20.9.2015). Turvapaikkapuhuttelu voidaan nauhoittaa tai kuvata, mutta siitä tulee ilmoittaa haastatettavalle etukäteen. Turvapaikkapuhuttelusta laaditaan myös pöytäkirja, jonka turvapaikanhakija saa lukea ja lisäksi korjata ja lisätä siihen tarvittavia tietoja, minkä jälkeen hän hyväksyy pöytäkirjan allekirjoittamalla sen. (Ulkomaalaislaki 6:97a. 3-4 §.)

Pääsääntöisesti Maahanmuuttovirasto suorittaa turvapaikkapuhuttelun, mutta turvapaikanhakijamäärän kasvaessa Maahanmuuttovirasto voi pyytää poliisia suorittamaan puhutteluja Euroopan unionin kansalaisille ja tilapäisesti muiden hakijoiden puhutteluja, jos turvapaikkahakemusten määrä on voimakkaasti lisääntynyt. Suojelupoliisi voi osallistua turvapaikkapuhutteluun Suomen kansallisen turvallisuuden tai kansainvälisten suhteiden sitä edellyttäessä. (Ulkomaalaislaki 6:97.3-4 §.) Poliisi ja maahanmuuttovirasto ovat nopeuttaneet turvapaikkahakemusten käsittelyä, varsinkin alkuvaiheessa, jolloin perusteettomiin hakemuksiin pystytään tekemään nopeasti kielteinen päätös (Sisäministeriö 2016a, hakupäivä 7.4.2016).

2.1.3 Turvapaikkahakemuksen käsittely ja kuuleminen

Turvapaikkapuhuttelun jälkeen Maahanmuuttovirasto tutkii, voiko hakijalle myöntää kansainvälistä suojelua tai oleskelulupaa (Maahanmuuttovirasto 2015a, hakupäivä 19.9.2015). Maahanmuuttovirasto tekee ratkaisun hakijan oleskeluluvasta tapauskohtaisesti, jolloin otetaan huomioon sekä turvapaikanhakijan esittämät selvitykset olosuhteistaan lähtömaassa että lähtömaasta ajankohtaisista oloista hankitut tiedot. Saatuaan saatavilla olevat selvitykset Maahanmuuttoviraston on ratkaistava asia turvapaikanhakijan eduksi hänen kertomuksensa perusteella, jos turvapaikanhakija on myötävaikuttanut asian selvittämiseen ja viranomaisen on vakuuttunut hakemuksen uskottavuudesta. (Ulkomaalaislaki 6:98.2-3 §.) Maahanmuuttovirasto saa tiedustella lisätietoa turvapaikanhakijasta, mutta se on tehtävä tavalla, jolla turvapaikanhakija tai hänen läheisensä ei joudu

vaaraan. Tietojen hankkiminen täytyy suorittaa niin, etteivät turvapaikanhakijan vainoajat tai vakavaa haittaa aiheuttavat toimijat saa tietää siitä. (Ulkomaalaislaki 6:97b.1 §.)

Kuvio 2. Oleskelulupapäätökset viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomessa. Lähde Maahanmuuttovirasto 2015c, hakupäivä 16.11.2015

Kuviossa 2 kuvataan turvapaikkahakemusten myönteisten ja kielteisten päätösten määriä. Myönteisten ja kielteisten päätösten määrät ovat pysyneet samalla tasolla lukuun ottamatta vuotta 2010. Vuonna 2009 turvapaikanhakijoita oli enemmän kuin aikaisempina vuosina, joka on nostattanut vuoden 2010 turvapaikkapäätösten määrää. Vuonna 2015 myönteisiä turvapaikkapäätöksiä on tehty hieman enemmän edellisiin vuosiin verrattuna. Turvapaikkapäätökset tehdään aina tapauskohtaisesti.

Maahanmuuttovirasto antaa päätöksen poliisille, minkä jälkeen turvapaikanhakija saa kuulla päätöksestä poliisilaitoksella. Jos turvapaikanhakijalle myönnetään kansainvälinen suojelu, hän saa oleskelulupakortin, ja hän voi hakea muukalaispassia tai matkustusasiakirjaa. Turvapaikanhakijan jäädessä Suomeen kunta ottaa hänet vatsaan ja tarjoaa hänelle kuntalaisille kuuluvat palvelut. (Maahanmuuttovirasto 2015a, hakupäivä 19.9.2015.) Jos kuntapaikkoja ei ole riittävästi, voi oleskeluluvan saanut henkilö muuttaa kuntaan itsenäisesti. Muuttaessaan itsenäisesti kuntaan tulee henkilön vuokrata tai muuten hankkia itselleen virallinen osoite, jonka jälkeen hänellä on oikeus asumisperusteisiin palveluihin kyseisessä kunnassa. (Heikkinen, sähköpostiviesti 8.4.2016.) Kielteisen päätöksen saanut henkilö voi valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen, jossa turvapaikanhakijan hakemus käsitellään ja arvioidaan uudelleen. (Maahanmuuttovirasto 2015a, hakupäivä

19.9.2015.) Jos turvapaikkahakemus hylätään, tulee samalla tehdä päätös turvapaikanhakijan käännättämisestä tai maasta karkottamisesta, ellei asiassa ilmene erityistä syytä, jonka seurauksena maasta käännättämisspäätös tulisi jättää tekemättä (Ulkomaalaislaki 6:98,3 §).

Vaikka turvapaikanhakija saisi kieltävän vastauksen oleskeluluvasta Suomessa, häntä ei voida karkottaa tai palauttaa kotimaahan, jossa hänen henkeään tai vapauttaan uhataan. Tähän on kuitenkin poikkeuksena tilanne, jossa hakija on vaaraksi Suomen turvallisuudelle tai hänellä on lainvoimainen tuomio erityisen törkeästä rikoksesta ja hän on yhteiskunnalle vaarallinen. (SopS 77/1968 5:33 §.) Turvapaikanhakijaa ei kuitenkaan saa käännättää, karkottaa tai Suomeen pääsyn kieltämisen seurauksena palauttaa maahan, jossa hän voi joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi. Häntä ei saa myöskään palauttaa maahan, josta hänet voitaisiin palauttaa edellä mainitulle alueelle. (Ulkomaalaislaki 9:147 §.)

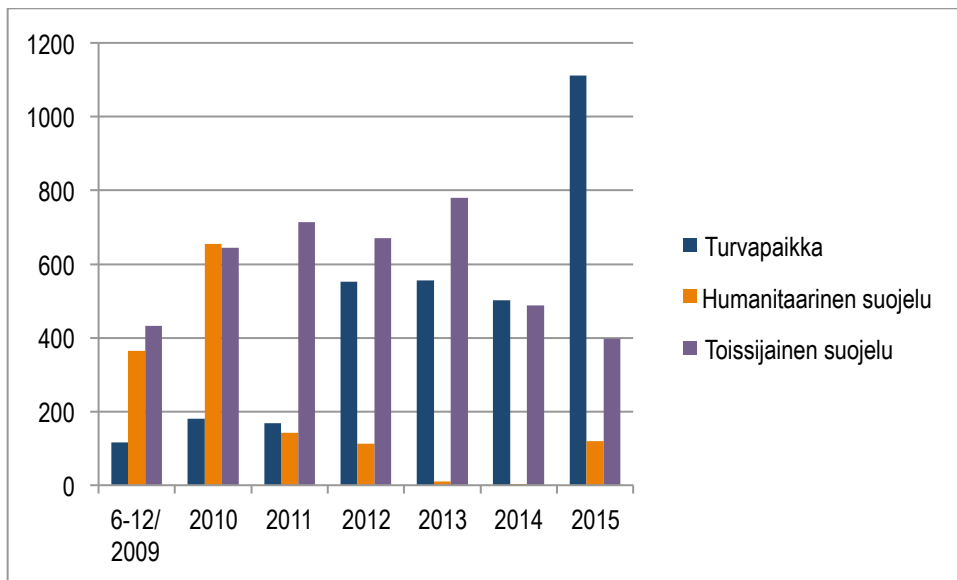
2.2 Toissijainen ja humanitaarinen suojele

Toissijainen suojele voidaan myöntää, jos turvapaikanhakijalla ei ole edellytyksiä turvapaikan saamiselle, mutta on perusteita uskoa, että hän joutuisi vaaraan kärsiä vakavaa haittaa, jonka seurauksena hän ei pysty turvautumaan kotimaansa suojeleluun (Ulkomaalaislaki 6:88.1 §). Vakava haitta on selitetty seuraavasti:

Vakavalla haitalla tarkoitetaan 15 artiklan mukaan; a) kuolemanrangaistusta tai teloitusta, b) kidutusta tai epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta kotimaassa taikka c) siviilihenkilön henkeä tai ruumiillista koskemattomuutta uhkaavaa vakavaa ja henkilökohtaista vaaraa, joka johtuu mielivaltaisesta väkivallasta kansainvälisen tai maan sisäisen aseellisen selkkauksen yhteydessä (HE 166/2007, 53).

Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää humanitaarista suojelelu, jos turvapaikan tai toissijaisen suojelelu edellytykset eivät täyty, mutta hän ei voi palata kotimaahansa siellä tapahtuneen ympäristökatastrofin tai siellä olevan yleisen huonon turvallisuustilanteen vuoksi. Jos hakijan kotimaan naapurimaissa on tapahtunut ympäristökatastrofi, jonka seurauksena asuinalue on asuinkelvoton tai terveydelle haitallinen, ei hakijaa voida palauttaa kotimaahansa humanitaarisen suojelelu perusteella. (Ulkomaalaislaki 6:88a.1 §.) Hallituksen esityksessä (HE 166/2007vp, 54) tarkennetaan

edellytyksiä, jolloin hakija voisi saada oleskeluluvan humanitaarisen suojelun perusteella. Hakijalle voidaan myöntää oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella, jos henkilö ei voi palata lähtömaahansa levottomuuksien, huonon ihmisoikeus- tai turvallisuustilanteen tai huonon humanitaarisen tilanteen tai muun vastaavan tilanteen vuoksi. Esityksessä myös mainitaan, ettei ole mahdollista määritellä kaikkia tilanteita etukäteen, mikä antaa hieman joustoa lain tulkintaan.

Kuvio 3. Oleskelulupapäätökset eriteltynä. Lähde Maahanmuuttovirasto 2015c, hakupäivä 1.4.2016

Kuviossa 3 kuvataan myönnettyjen oleskelulupien perusteiden määrät. Turvapaikka, toissijainen ja humanitaarinen suojelu ovat kaikki oleskelulupia, joiden perusteella turvapaikanhakija saa jäädä Suomeen. Toissijainen suojelun määrät on pysynyt melko tasaisena vuoteen 2013 vuoteen asti, minkä jälkeen määrät on kuitenkin lähtenyt laskemaan. Humanitaarinen suojelu on ollut hyvin vähäistä vuoden 2010 jälkeen. Vaikka vuonna 2015 turvapaikanhakijoita tuli enemmän kuin koskaan aikaisemmin, ei toissijaista suojelua tai humanitaarista suojelua ole myönnetty enempää kuin aikaisempina vuosina.

Toissijaisen suojelun ja humanitaarisen suojelun perusteella annettava oleskelulupa voidaan kuitenkin jättää myöntämättä, jos on aihetta epäillä, että turvapaikanhakija on tehnyt rikoksen rauhaa vastaan, sotarikoksen tai rikoksen ihmiskuntaa vastaan näitä rikoksia koskevien kansainvälisten määritelmien mukaisesti tai hän on tehnyt törkeän rikoksen tai Yhdistyneiden kansakuntien tarkoitusten ja periaatteiden vastaisen teon. (Ulkomaalaislaki 3:88.2 §, 3:88a.2 §.)

Hallituksen esityksessä (HE 2/2016vp, 10) ehdotetaan humanitaarisen suojelun poistamista kokonaan ulkomaalaislaista. Poistamalla humanitaarinen suojelu perusteena myöntää turvapaikka saataisiin Suomen lainsäädäntöä yhdenmukaistettua Euroopan unionin lainsäädännön kanssa. Hallitus katsoo, että humanitaarinen suojelu ei perustu Euroopan unionin lainsäädäntöön tai kansainvälisiin velvoitteisiin, vaan on täysin kansallinen käytäntö. Lakimuutosta on perusteltu seuraavasti:

Humanitaarista suojelua koskevien säännösten kumoaminen selkiyttäisi kansainvälistä suojelua koskevaa sääntelyä saattaen ulkomaalaislaissa säädetyn kansainvälisen suojelun käsitteen vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä, jossa kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan vain pakolaisasemaa ja toissijaisen suojelun asemaa. Säännösten kumoaminen poistaisi kansallisen, ylimääräisen lupaperusteen ja toisi siten ulkomaalaislain sääntelyn vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä. Tällä myös osittain varmistettaisiin, että Suomen lainsäädäntö ei näyttäyty muiden maita suotuisampana (HE 2/2016vp, 10.)

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa on omaksuttu tulkinta, jonka mukaan turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella myös maan yleisen tilanteen aiheuttaman vaaran vuoksi. Peruste toissijaisen suojelun myöntämiselle ei välttämättä tarvitse olla hakijan henkilökohtaisesta tilanteesta johtuva. Tapauksessa irakilaiselle miehelle myönnettiin toissijainen suojelu Bagdadin alueella olevien väkivaltaisuuksien sekä hakijan henkilökohtaisten kertomusten vuoksi. Irakilaiselle turvapaikanhakijalle myönnettiin oleskelulupa toissijaisena suojeluna, vaikka hänen syynsä olivat humanitaariset. (KHO 2010:84). Tämä viittaa siihen, että turvapaikanhakijoille voidaan myöntää turvapaikka myös humanitaarisesta syystä toissijaisena suojeluna.

Hallituksen esityksen (HE 2/2016vp, 10) mukaan, vaikka humanitaarinen suojelu poistettaisiin ulkomaalaislaista, se ei välttämättä vaikuttaisi kielteisten tai myönteisten päätöskien määriin. Kaikki tapaukset käsitellään yksilöllisinä ja turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan myös muun kuin kansainvälisen suojelun perusteella, kuten yksilöllisestä inhimillisestä syystä. Ulkomaalaislaissa on annettu perusteet oleskeluluvan myöntämiselle yksilöllisestä inhimillisestä syystä seuraavasti:

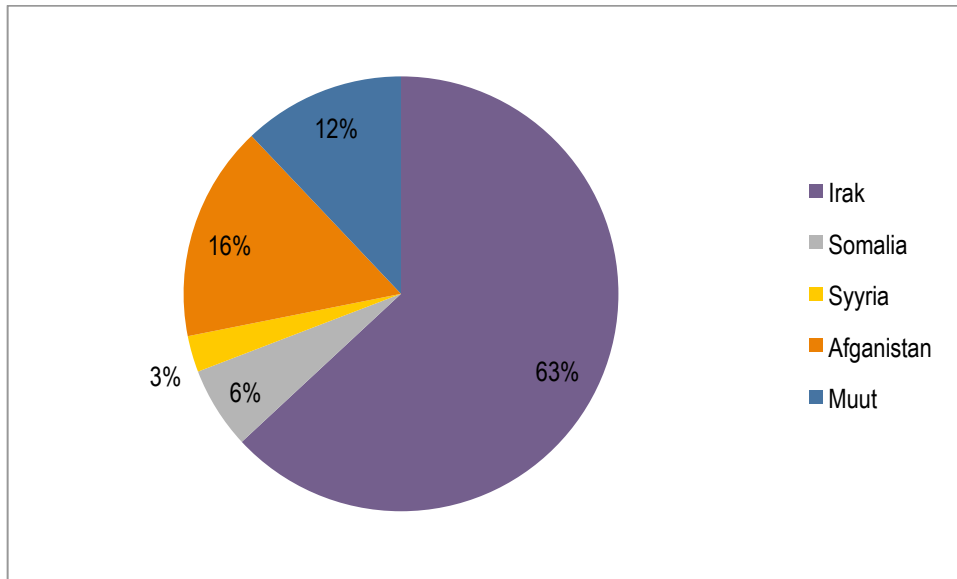
Suomessa olevalle ulkomaalaiselle myönnetään jatkuva oleskelulupa, jos oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta hänen terveydentilansa, Suomeen syntyneiden siteiden tai muun yksilöllisen inhimillisen syyn vuoksi, kun erityisesti otetaan huomioon olosuhteet, joihin hän joutuisi kotimaassaan, tai hänen haavoittuva asemansa. (Ulkomaalaislaki 4:52.1 §).

Lakimuutoksen on tarkoitus tulla voimaan heti sen jälkeen, kun se on hyväksytty eduskunnassa. Jo vireillä olevat hakemukset käsiteltäisiin uuden lain nojalla heti sen voimaan astuessa. (HE 2/2016vp, 12.)

2.3 Turvapaikanhakijat vuonna 2015

Matkustaminen turvapaikanhakijana on vaarallista ja uuvuttavaa, koska lentäminen ei ole mahdollista tarpeellisten papereiden puuttuessa. Turvapaikanhakijat eivät aina pääse siihen maahan, johon he alun perin suunnittelivat menevänsä. Useat turvapaikanhakijat ovat tulleet Eurooppaan Kreikan rannikon kautta ja jatkavat matkaa sieltä muualle Eurooppaan.

Vuoden 2015 aikana Eurooppaan tulleista turvapaikanhakijoista valtaosa on tullut Syyriasta. Suomessa kuitenkin Irakista tulleet turvapaikanhakijat ovat edelleen suurin ryhmä ja syyrialaisien osuus on suhteellisen pieni. Suomessa ei ole syyrialaisyhteisöjä kuten esimerkiksi Ruotsissa, mikä voi vaikuttaa syyrialaisien turvapaikanhakijoiden päätökseen kohdemaasta. Ruotsissa syyrialaisien turvapaikanhakijoiden määrät ovat pysyneet edelleen korkeana. Suomessa irakilaiset saavat usein myönteisen turvapaikkapäätöksen, ja heitä on jo jonkin verran asunassa Suomessa turvapaikan saamisen myötä. (Tuohinen 2015, hakupäivä 25.3.2016.)

Kuvio 4. Vuoden 2015 turvapaikanhakijoiden lähtömaat. n=32 476 Lähde Maahanmuuttovirasto 2015c, hakupäivä 23.3.2016

Kuvio 4 havainnollistaa Suomeen tulleiden turvapaikanhakijoiden yleisimmät lähtömaat vuonna 2015. Kuviosta huomaa hyvin nopeasti, että turvapaikanhakijoista yli puolet on tullut Irakista ja toiseksi suurin ryhmä on Afganistanista tulleet henkilöt. Euroopassa turvapaikanhakijoista suurin osa on tullut Syyriasta. Maahanmuuttovirasto on kiinnittänyt huomiota siihen, että Suomeen on kuitenkin tullut syyrialaisia erittäin vähän. Helsingin Sanomien artikkelissa oli kommentoitu asiaan näin; ” -- Yksi syy voi olla se, ettei Suomessa ole ollut merkittävää syyrialaisyhteisöä. Irakilaisia on Suomeen tullut puolestaan suhteellisesti paljon ja he ovat saaneet usein myönteisen turvapaikkapäätöksen--” (Harju 2015, hakupäivä 25.3.2016).

Maahanmuuttovirasto jähdytti vuoden 2015 syksyllä Irakista ja Somalista tulevien turvapaikanhakijoiden turvapaikkahakemusten käsittelyn siksi aikaa, kun Irakin ja Somalin turvallisuusarvioita päivitettiin. Turvapaikkapäätökset tehdään aina hakemuksen käsittelyajankohdan tilanteen mukaan. Hakemuksen jättämisen ajankohdalla ei ole merkitystä tässä tilanteessa. (Maahanmuuttovirasto 2015h, hakupäivä 15.10.2015.) Maahanmuuttovirasto sai päivitettyä lokakuun aikana Irakin maalinjauksensa ja tulee seuraamaan Irakin tilannetta, joka on hyvin epävakaa tällä hetkellä ja muuttuu jatkuvasti. Maahanmuuttovirasto kuitenkin muistuttaa, että turvapaikanhakijalla tulee olla syy, jonka seurauksena hän tarvitsee turvapaikan. Henkilöt, jotka tulevat alueilta joissa turvallisuustilanne on ongelmallinen, ei voida katsoa olevan henkilökohtaisessa väkivallan vaarassa. (Maahanmuuttovirasto 2015i, hakupäivä 20.10.2015.)

Vaikka Suomeen on nyt tullut todella paljon turvapaikanhakijoita, se ei tarkoita, että he kaikki saisivat turvapaikan Suomesta. Dublin-palautukset Suomesta ovat myös melko yleisiä. (Pakolaisneuvonta 2015, hakupäivä 1.10.2015.) Dublin-asetuksessa turvapaikkahakemus voidaan käsitellä vain yhdessä Euroopan maassa, joka on maa, jossa turvapaikanhakija ilmoittaa ensimmäisenä hakevansa turvapaikkaa (EU n:o 604/2013 2:3,1 §).

3 TURVAPAIKANHAKIJOIDEN MÄÄRÄ SUOMESSA

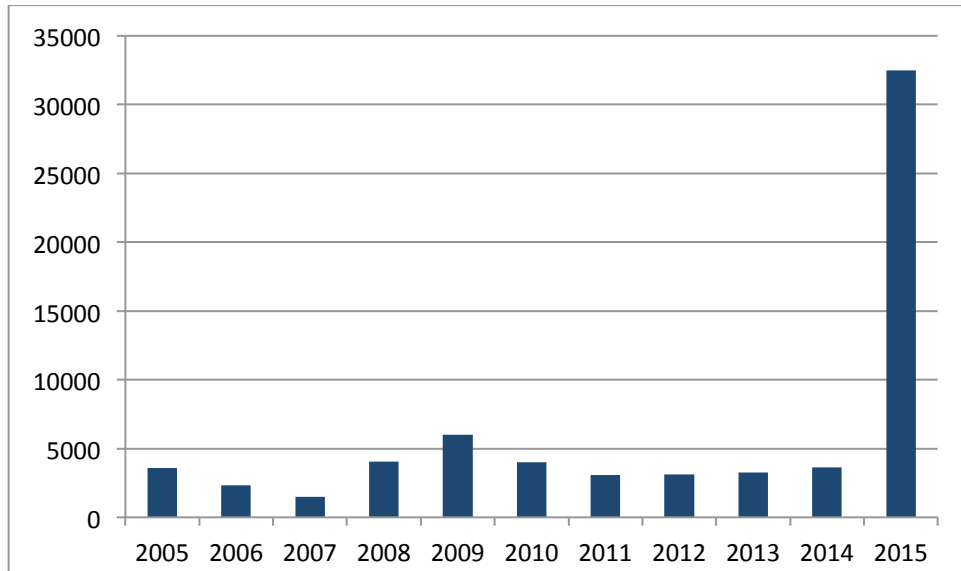
Turvapaikanhakijoiden räjähdysmäinen kasvu yllätti vuonna 2015 Suomessa. Hakijamäärän suureen nousuun ei osattu varautua, koska aikaisempina vuosina hakijamäärät ovat pysyneet Suomessa tasaisena ja suhteellisen pieninä. Nyt kuitenkin useat turvapaikanhakijat tulivat Suomeen hakemaan turvapaikkaa. Turvapaikanhakijoita tulee useasta eri syystä, syynä voi olla aseellinen konflikti tai vainoaminen uskonnon tai rodun takia. Vuonna 2015 turvapaikanhakijamäärä oli elokuun lopussa jo kaksinkertaistunut verrattuna aikaisempiin vuosiin ja hakijamäärät nousivat edelleen. Vuoden 2015 lopulliseksi hakijamääräksi tuli 32 476 henkilöä (Maahanmuuttovirasto 2015c, hakupäivä 20.9.2015). Hakijoiden määrät nousivat loppukesästä ja alkusyksystä, mutta alkoivat hiipua marras- ja joulukuussa.

Kevät 2016 on tuonut uusia haasteita turvapaikanhakijoihin liittyen. Vuoden vaihteessa turvapaikanhakijamäärät ovat laskeneet ja määrät ovat nyt melkein samalla tasolla kuin edellisenä vuonna samaan aikaan. Suomeen on kuitenkin alkanut tulla turvapaikanhakijoita itärajan kautta marraskuun 2015 jälkeen, kun Norja teki lakimuutoksen turvapaikanhakijoihin liittyen. Suomessa on 2016 kevään aikana pyritty tehostamaan itärajan vartiointia. (Perttu 2016, hakupäivä 21.4.2016.) Useat turvapaikanhakijat ovat peruneet turvapaikkahakemuksensa ja haluavat palata takaisin kotimaahansa. Suomessa aloitettiin helmisuussa isompien palautuslentojen järjestäminen, jotta kaikki vapaaehtoisesti kotimaahansa haluavat saataisiin vietyä mahdollisimman nopeasti takaisin kotiin. (Koivuranta 2016, hakupäivä 21.4.2016.)

3.1 Turvapaikanhakijoiden määrän kehitys

Turvapaikanhakijamäärien ennakointi on erittäin haastavaa ja melkein mahdotonta. Suomeen tulevien turvapaikanhakijoiden määriä yritetään kuitenkin ennakoida ja Tuomo Heikkinen haastattelussaan kertoi, että seuraamalla muiden Euroopan maiden ja Suomen naapurimaiden tilannetta voidaan saada viitteitä Suomeen saapuvista määristä (Heikkinen, haastattelu 20.3.2016). Tilanteesta tekee hankalan kuitenkin se, että koskaan ei pystytä olemaan varmoja, minne turvapaikanhakijat ovat matkalla ja kuinka paljon heitä on liikkeellä Euroopassa. Myös salakuljettajat hankaloittavat turvapaikanhakijoiden määränpään arvioimista, kuten Pertti Saarela totesi haastatte-

lunaan. Salakuljettajat ovat myyneet matkat yksinäisille miehille ja salakuljettavat ovat luultavasti luvanneet heille varman turvapaikan Suomesta (Saarela, haastattelu 28.1.2016).

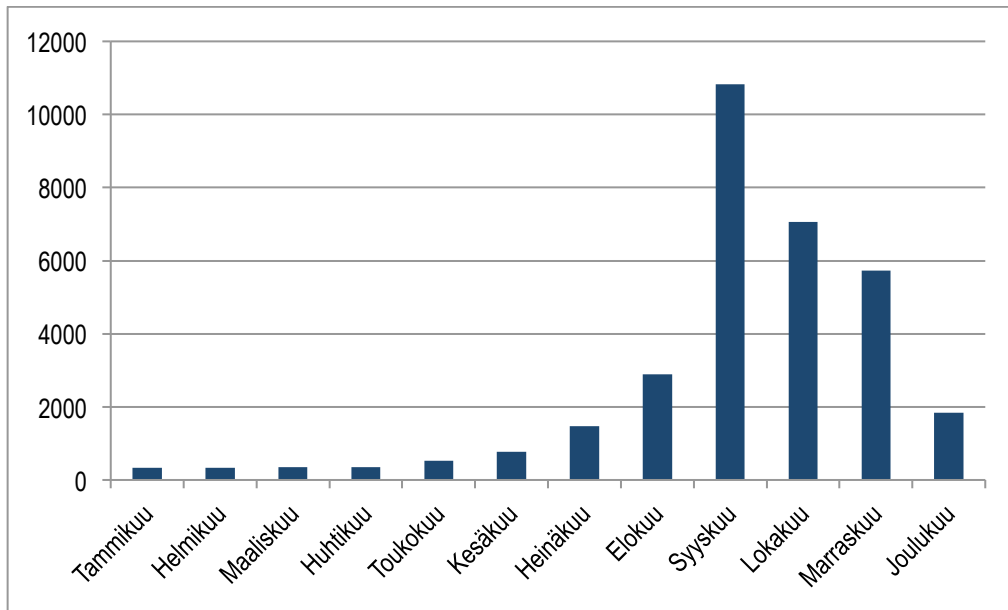

Kuvio 5. Turvapaikanhakijoiden määrät vuosittain Suomessa. Lähde Maahanmuuttovirasto 2015c, hakupäivä 20.9.2015

Kuviosta 5 käy ilmi turvapaikanhakijoiden kokonaismäärät Suomessa viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Turvapaikanhakijoiden määrät ovat vaihdelleet vuosittain vain hieman. Vuonna 2007 turvapaikanhakijoiden määrä näyttää tippuneen hyvin alas, kun taas 2009 hakijamäärä näyttää nousseen yli 5000:n. Vuoden 2015 hakijamäärä on noussut huimasti ja paljon jyrkempi aikaisempiin vuosiin verrattuna. Keskimäärin hakijoita on ollut noin 3500 vuodessa, mutta vuoden 2015 turvapaikanhakijamääräksi tuli yli 32 000 henkilöä. Hakijamäärät ovat lähteneet laskuun kevään 2016 aikana. Kevään 2016 hakijamäärät ovat samalla tasolla, kuin samaan aikaan edellisenä vuonna.

3.2 Turvapaikanhakijoiden määrät 2015

Turvapaikanhakijoiden määrät ovat vaihdelleet Suomessa 2000-luvulla 1500 ja 6000 henkilön välillä. Ensimmäisen puolen vuoden aikana vuonna 2015 turvapaikanhakijoiden määrä pysyi tasaisena, eikä poikennut odotetuista määristä. Syyskuussa hakijamäärät kuitenkin nousivat yli 10 000 turvapaikanhakijaan kuukaudessa, kun alkuvuonna tammikuusta toukokuuhun hakijoita oli ollut 350–500 henkilöä kuukaudessa. Määrä siis nousi yli kaksikymmenkertaisesti.

Kuvio 6. Turvapaikanhakijoiden määrät kuukausittain vuonna 2015. Lähde Maahanmuuttovirasto 2015c, hakupäivä 16.2.2016

Kuviosta 6 näkyy, miten turvapaikanhakijoiden saapuminen on painottunut vuonna 2015. Määrät ovat lähteneet nousemaan kesäkuun jälkeen, mutta suurin piikki on tullut syyskuussa. Kuviosta näkee erittäin selkeästi, että turvapaikanhakijoiden saapuminen Suomeen painottui loppuvuoteen ja etenkin loppukesään ja alkusyksyyn. Syksyn edetessä alkoivat määrät jälleen pudota. Pertti Saarela ja Tuomo Heikkinen totesivat haastattelussa odottavansa hakijamäärän nousua kevään edetessä ja ilmojen lämmitessä. (Saarela, haastattelu 28.1.2016 & Heikkinen, haastattelu 20.3.2016).

Ei tiedetä miksi turvapaikanhakijoita on tullut Suomeen enemmän aikaisempiin vuosiin verrattuna. Suomen sijainti on turvapaikanhakijoiden kannalta hankala, koska olemme Pohjois-Euroopassa. Jotta turvapaikanhakijat pääsevät Suomeen asti, tulee heidän kulkea useiden maiden halki. Sisäministeriön julkaisussa on pohdittu syitä, miksi turvapaikanhakijoiden määrä nousi huomattavasti Suomessa,

Turvapaikkahakemusten määrän nopealle kasvulle Suomessa ei ole yksiselitteistä syytä. Suomessa ei ole muihin Länsi-Euroopan maihin verrattuna erityisen houkuttelevaa sosiaaliturvaa, työllisyystilannetta tai muita niin sanottuja vetotekijöitä - kenties pois lukien se, että Suomi on turvallinen ja hyvä maa asua. Ensisijaiset syyt turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun ovat lähtö- ja kauttakulkumaissa. (Sisäministeriö 2016a, hakupäivä 7.4.2016.)

3.3 Kevään 2016 tilanne

Keväällä 2016 turvapaikanhakijamäärä on vähentynyt reilusti. Määrät ovat samalla tasolla kuin viime kesänä ennen hakijamäärän nousua. Lokakuun 2015 aikana turvapaikanhakijoita tuli vielä noin 10 000, kun maaliskuussa 2016 tuli enää reilut 300 turvapaikanhakijaa. (Maahanmuuttovirasto 2015c, hakupäivä 20.9.2015.) Turvapaikanhakijamäärän odotetaan nousevan kevään aikana ilmojen lämmitessä (Saarela, haastattelu 28.1.2016 & Heikkinen, haastattelu 20.3.2016).

Suomi on saanut syksyn aikana hyvin länsirajan turvapaikanhakijatilanteen hallintaan avaamalla järjestelykeskuksen ja tehostamalla rajavartiointia. Vuoden 2015 loppupuolella on turvapaikanhakijoita alkanut tulla Suomeen myös itärajan kautta. Suositut itärajan rajanylityspaikat ovat olleet pohjoisessa. Raja-Joosepin ja Sallan kautta on tullut reilu tuhat turvapaikanhakijaa Suomeen vuoden 2016 ensi kuukausina (Rajavartiolaitos 2016, hakupäivä 21.4.2016). Suomi ja Venäjä ovat sopineet kulkemisrajoituksia kahdelle pohjoiselle rajanylityspaikalle ennaltaehkäisemään organisoitua laitonta maahantuloa (Sisäministeriö 2016b, hakupäivä 21.4.2016).

Suomessa on myös kevään aikana aloitettu turvapaikanhakijoiden järjestetyt paluulennot. Paluulennoilla kuljetetaan lähtömaahan ne henkilöt, jotka ovat saaneet kielteisen oleskelulupapäätöksen tai ovat peruneet turvapaikkahakemuksensa. (Maahanmuuttovirasto 2016d, hakupäivä 21.4.2016).

3.3.1 Suomen itäraja

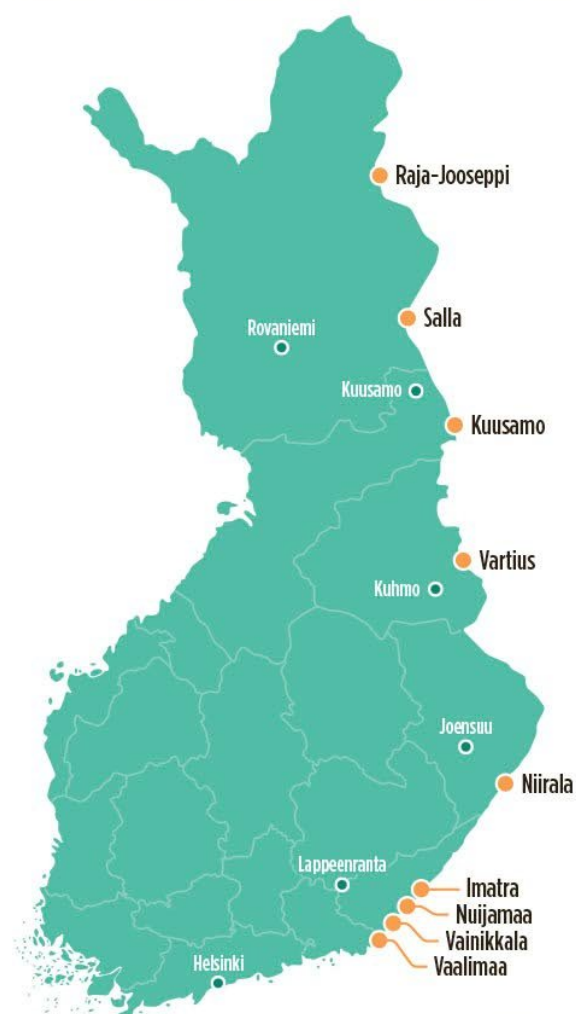
Suomessa turvapaikanhakijoiden määrä on laskenut melkein samalle tasolle kuin mitä se oli keuhällä 2015. Samalla myös Ruotsin ja Suomen rajaliikenne on rauhoittunut. Turvapaikanhakijoita ei tule Suomeen enää Ruotsin kautta suuria määriä, mutta nyt Suomessa ollaan huolestuneita itärajasta. Itärajan kautta tulleiden turvapaikanhakijoiden määrä on moninkertaistunut vuoden vaihteessa. Kimmo Elomaa rajavartiolaitokselta arvioi, että Raja-Joosepin ja Sallan rajanylityspaikkojen kautta kulkeminen johtuu Norjan lainsäädännön muutoksista. Sen seurauksena Norjan ja Venäjän rajan paine on siirtynyt Suomen ja Venäjän rajalle. (Mättö 2016, hakupäivä 21.4.2016.)

Norjassa säädettiin uusi laki syksyllä 2015. Laki helpottaa turvapaikanhakijoiden palauttamista Norjasta Venäjälle. Norjan uuden lain mukaan Venäjä on kolmas turvallinen maa, jolloin voidaan

ajatella turvapaikanhakijalla olevan mahdollisuus hakea turvapaikkaa Venäjällä. Siten Norja voi palauttaa turvapaikanhakijan takaisin Venäjälle. Suomea sitoo EU-lainsäädäntö, jolloin vastaavanlainen laki ei ole mahdollista Suomessa. Norjan uuden lain epäillään olevan osasyynä sille, että Suomen itärajan kautta kulkeminen oli vuoden vaihteessa turvapaikanhakijoiden suosiossa. (Perttu 2016, hakupäivä 21.4.2016.)

Suomen ja Venäjän rajaa ei saa ylittää jalkaisin. Aikaisemmin turvapaikanhakijat tulivat rajan ylitse polkupyörillä, mutta rajavaltuutettu kielsi pyörillä rajan ylityksen joulukuun lopussa. Nyt turvapaikanhakijat ostavat Mursmanskista auton, jolla he pääsevät rajalle. Rajalla autot takavarikoitetaan rikoksentekovälineinä, koska turvapaikanhakijan maahantulo katsotaan Suomessa laittomaksi, siihen asti kun tulijat hakevat turvapaikkaa. Sallan rajavartiostolaitoksella on yli 40 takavarikoitua autoa, joilla turvapaikanhakijat ovat ajaneet rajan yli Suomeen. (Saavalainen 2016, hakupäivä 21.4.2016.)

Rajanylityspaikat Suomen itärajalla

Kuvio 7. Itärajan ylityspaikat. Lähde Leinonen N 2016, hakupäivä 21.4.2016

Kuvion 7 kartasta näkyvät Suomen itärajan ylityspaikat. Suomen pohjoiset rajanylityspaikat Raja-Joosepissa sekä Sallassa ovat olleet vuoden 2016 alkuvuoden paljon käytettyjä rajanylityspaikkoja ja turvapaikanhakijoille. Suomi ja Venäjä sopivat Raja-Joosepin ja Sallan rajanylityspaikkojen rajoituksista, joilla pyritään ennaltaehkäisemään organisoitua laitonta maahantuloa. Rajoituksella estetään muiden kuin Suomen, Venäjän ja Valko-Venäjän asukkaiden ja heidän perheidensä kulkeminen. Muut kansalaisuudet voivat käyttää Suomen ja Venäjän muita rajanylityspaikkoja. (Sisäministeriö 2016b, hakupäivä 21.4.2016.) Liikennerajoitukset tulivat voimaan 10.4.2016, ja kestävät enintään 180 päivää. Rajoituksen syistä ja perusteista kerrotaan seuraavasti:

Liikenteen rajoittamisen tavoitteena on ennalta estää laitonta maahantuloa, poistaa rikoksentekomahdollisuuksia sekä torjua hallitsematonta maahantuloa ja siihen liittyviä uhkia. Samalla vahvistetaan viime viikkoina Suomessa ja Venäjällä tehtyjen, laittoa maahantuloon ja sen järjestämiseen liittyvien toimenpiteiden vaikutusta.

Suomi omalta osaltaan vastaa EU:n ulkorajasta, joka on myös Schengenin vapaan liikkuvuuden ulkoraja. EU-sitoumustensa mukaisesti Suomi pyrkii estämään uusien laittoman maahantulon väylien syntymisen. (Sisäministeriö 2016c, hakupäivä 21.4.2016.)

Turvapaikanhakijoiden liikenne Suomen pohjoisilla rajanylityspaikoilla on tyrehtynyt helmikuun jälkeen. Maaliskuun aikana Raja-Joosepin ja Sallan rajanylityspaikoista ei ole tullut yhtään turvapaikanhakijaa. Alkuvuonna turvapaikkahakemuksia on täytetty pohjoisilla rajanylityspaikoilla 1063. (Rajavartiolaitos 2016, hakupäivä 21.4.2016). Nyt pohjoisten rajanylityspaikkojen rajoitusten alettua eivät turvapaikanhakijat pääse ylittämään Suomeen rajaa pohjoisessa.

3.3.2 Paluulennot

Paluulennolla tarkoitetaan kuljetusta, jolla turvapaikanhakija viedään takaisin kotimaahan palauttamisen seurauksena. Palauttaminen voi olla turvapaikanhakijan vapaaehtoista paluuta tai maasta poistamista (HE 134/2013vp, 18). Helmikuussa lennettiin ensimmäinen laaja palautuslento Irakiin kesän jälkeen. Tällöin kotiin lensivät vapaaehtoisesti palaavat henkilöt, eli sellaiset turvapaikanhakijat, jotka ovat peruneet turvapaikkahakemuksensa ja saaneet siitä päätöksen. (Koivuranta 2016, hakupäivä 21.4.2016.) Vapaaehtoinen paluu käsitteenä tarkoittaa myös kielteisen oleskelulupapäätöksen saaneen henkilön vapaaehtoisen paluun kotimaahan. Kielteisen päätöksen saaneelle turvapaikanhakijalle annetaan vähintään seitsemän ja maksimissaan kolmekymmentä päivää aikaa poistua Suomesta vapaaehtoisesti. (Ulkomaalaislaki 9:147,1 §.)

Turvapaikanhakijan palauttaminen ja siihen kuuluvat järjestelyt kuuluvat poliisin toimenkuvaan (Ulkomaalaislaki 9:151,1 §). Vuoden 2015 aikana poliisi palautti 3180 maasta poistamispäätöksen saanutta henkilöä. Poliisi on alkanut valmistautua maasta poistamisen tehokkuuteen Maahanmuuttoviraston ilmoitettua, että turvapaikkapäätöksiä päätöstahti tulee olemaan maaliskuun lopussa noin tuhat päätöstä viikossa. Kielteisten päätöksiä ei voida tietää etukäteen, joten poliisin tulee varautua suurten määrien palauttamiseen. (Poliisi 2016, hakupäivä 23.4.2016.) Turvapaikanhakijoiden palautukset tapahtuvat aina tapauskohtaisesti. Helsingin poliisilaitoksen ylikomisario Hannu Pietilä kertoi palautuslennoista seuraavasti:

Reittilennoilla henkilöitä voidaan palauttaa yhdestä muutamaa henkilöön kerralla. Tilauslennoilla palautusmäärä on yleensä keskimäärin 50 henkilöä. Tilauslentoja on kahdenlaisia; Vaihtoehtoina ovat kansalliset lennot, kuten tänään Irakiin lennetty pa-

lautuslento, ja EU:n rajaturvallisuusviraston avustamana toteutettavat lennot, joissa on useampia maita mukana –. (Poliisi 2016a, hakupäivä 23.4.2016.)

Palautettavien henkilöiden palautuslentoja järjestetään tarpeen mukaan. Lentoja järjestetään, kun yhteen maahan on useita palautettavia henkilöitä, esimerkiksi Helsingin osalta poliisilla on valmiudet lentää palautuslentoja Irakiin kerran viikossa. (Poliisi 2016a, hakupäivä 23.4.2016.)

Suomi voi tietyin edellytyksin tukea turvapaikanhakijan paluuta kotimaahan (Sisäministeriö 2016d, hakupäivä 21.4.2016). Maahanmuuttovirasto tai vastaanottokeskus voi myöntää paluun tukea, jos henkilö on:

- saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen
- peruuttanut turvapaikkahakemuksen
- ihmiskaupan uhri, jolla ei ole Suomessa kotikuntaa
- saanut tilapäistä suojelua
- saanut tilapäisen oleskeluluvan maasta poistamisen estymisen vuoksi, mutta hänellä ei ole kotikuntaa Suomessa
- kansainvälisen suojelun asema Suomessa on peruutettu tai lakkautettu ja hänet on päätetty karkottaa. (Maahanmuuttovirasto 2016e, hakupäivä 21.4.2016.)

Sisäministeriön kansliapäällikkö Päivä Nerg uskoo, että noin puolet vuoden 2015 tulleista turvapaikanhakijoista saa kielteisen päätöksen ja tullaan palauttamaan kotimaahan. Suomessa on samankaltainen tilanne kuin Ruotsissa turvapaikanhakijoiden palautusten suhteen. Ruotsissa arvioidaan, että noin puolet turvapaikanhakijoista ei saa minkäänlaista oleskelulupaa. (Hevonoja 2016a, hakupäivä 23.4.2016.) Suomessa vapaaehtoisen paluun kautta lähteneistä turvapaikanhakijoista noin neljännes on saanut kielteisen turvapaikkapäätöksen. Valtaosa lähteneistä on perunut turvapaikkahakemuksensa. (Maahanmuuttovirasto 2016d, hakupäivä 21.4.2016.) Maahanmuuttovirastosta on arvioitu, että turvapaikkahakemuksien perumiseen ja vapaaehtoisten paluiden syitä on monia. Suurimmalla osalla hakemuksen peruneista on huoli perheestään kotimaassaan. Osa on pettynyt siihen, että turvapaikkapäätöstä joutuu odottamaan keskimäärin puoli vuotta ja myös siihen, ettei perhe voikaan muuttaa perässä ilman omaa prosessia. (Sisäministeriö 2016e, hakupäivä 23.4.2016.)

Vapaaehtoisen paluun tuki kattaa lentoliput ja muut matkustuksesta koituvat kulut. Matkakustannusten kattamisen lisäksi voidaan myös maksaa harkinnanvaraista paluuavustusta, jonka suuruus vaihtelee palautettavan maan mukaan. (Maahanmuuttovirasto 2016d, hakupäivä 21.4.2016.)

Tuen myöntäminen edellyttää turvapaikanhakijan vapaaehtoista muuttamista Suomesta. Turvapaikanhakijan on peruutettava turvapaikkaa, oleskelulupaa tai muukalaispassia koskevat hakemukset. Tukea maksetaan vain henkilölle, jolla ei ole varaa maksaa paluutaan itse. (Maahanmuuttovirasto 2016e, hakupäivä 21.4.2016). Osa turvapaikanhakijoista on kuitenkin lähtenyt itse varaamallaan lennoilla ja omalla kustannuksellaan takaisin kotimaahansa. Omalla kustannuksella Suomesta on lähtenyt noin 4000 turvapaikanhakijaa. (Hevonoja 2016, hakupäivä 21.4.2016).

4 MAJOITTAMISESTA VASTAAVAT VIRANOMAISET

Turvapaikanhakijoiden majoittamiseen tarvitaan useampien viranomaisten, organisaatioiden ja kansalaisjärjestöjen yhteistyötä. Suurin vastuu majoituksen järjestämisessä on kuitenkin sisäministeriöllä ja Maahanmuuttovirastolla. Majoittamisen järjestäminen oli vuonna 2015 erittäin haastavaa uusien majoituspaikkojen ja sopivien ylläpitäjien löytymisen vuoksi. Tämä on tuonut painetta erityisesti Maahanmuuttovirastolle, joka vastaa vastaanoton suunnittelusta ja ohjaamisesta. Sisäministeriön mukaan telтта- ja konttimajoitukseen joudutaan varautumaan Suomessa, koska kaikille turvapaikanhakijoille ei ole tarpeeksi majoitustiloja. Sisäministeriön kansliapäällikkö Päivi Nerg toteaa Ylen uutisissa seuraavasti: ”Se on poikkeuksellinen toimenpide. Haluamme kertoa sen ulos sekä turvapaikanhakijoille, jotka viestin toivottavasti saavat, että suomalaisille.” (Hiltunen & Salokoski 2015, hakupäivä 23.11.2015.) Telttamajoitus oli hätäkeino, kun muita tiloja ei ollut riittävästi käytettävissä turvapaikanhakijoiden majoittamiseen. Syksyllä 2015 kerrottiin turvapaikanhakijoiden majoituspulasta avoimesti, ja sillä haluttiin välittää turvapaikanhakijoille kuvaa Suomesta vähemmän suosittuna kohteena.

	Sisäministeriö	Maahanmuuttovirasto
Tehtävät	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttoliittiset linjaukset, toiminnan painopisteet (valtionneuvoston linjausten mukaisesti) • Maahanmuuttohallinto- ja politiikka • Maahanmuuttolainsäädännön kehittäminen • Maahanmuuttoviraston tulosohjaus • Vastaanottokeskusten perustaminen ja lakkauttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Vastaanoton käytännön toiminnan ohjaus ja suunnittelu • Turvapaikkapuhuttelut ja päätös • Käännyttäminen • Karkottamispäätös

Kuvio 8. Sisäministeriön ja Maahanmuuttoviraston tehtävät turvapaikanhakuprosessissa. Lähde Maahanmuuttovirasto 2015m, hakupäivä 23.11.2015

Kuvion 8 tarkoituksena on esitellä sisäministeriön ja maahanmuuttoviraston tehtävät turvapaikanhakuprosessissa. Sisäministeriön päätehtävänä on tehdä maahanmuuttoon liittyviä poliittisia päätöksiä, joita Maahanmuuttovirasto toteuttaa käytännössä. Tehtäviä on kuitenkin muutettu vuoden sisällä, jotta turvapaikkaprosessi saataisiin joustavaksi ja toimivaksi.

4.1 Sisäministeriö

Sisäministeriön vastuulla on maahanmuuttopolitiikan, maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelu. Ministeriö huolehtii maahanmuuttoasioiden yhteensovittamisesta eri hallinnonalojen välillä sekä ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja tulosohtaa Maahanmuuttovirastoa. Sisäministeriön maahanmuutto-osaston tehtäviin kuuluu muun muassa kansainvälisen suojelun ja turvapaikanhakijoiden vastaanottaminen. Turvapaikanhakijoiden kotouttaminen kuuluu työministeriölle. (Sisäministeriö 2015a, hakupäivä 1.10.2015.)

Sisäministeriö päättää valtion vastaanottokeskuksien perustamisesta, lakkauttamisesta ja toimipaikoista (Vastaanottolaki 9:1.1 §). Maahanmuuttovirastolla on sisäministeriöltä saadut oikeudet sopia kunnan, kuntayhtymän, muun julkisoikeudellisen yhteisön taikka yksityisen yhteisön tai säätiön kanssa vastaanotto- tai järjestelykeskuksen perustamisesta, lakkauttamisesta ja toimipaikasta. Maahanmuuttoviraston tehdessä sopimuksen vastaanotto- tai järjestelykeskuksen avaamisesta tulee sopimuksessa olla sovittuna vähintään seuraavat asiat:

- 1) vastaanotto- ja järjestelykeskuksen tilat ja henkilökunta,
- 2) vastaanottopalvelujen järjestäminen lakia ja hallinnon yleislakeja noudattaen,
- 3) kustannusten korvaaminen,
- 4) ohjaus ja valvonta,
- 5) vastaanotto- ja järjestelykeskuksen laajentaminen, supistaminen ja lakkauttaminen
- 6) valmiussuunnitelma. (Vastaanottolaki 2:10.1 §.)

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi joutua sisäministeriön määräyksestä laatimaan varautumissuunnitelman kunnan kanssa vastaanoton järjestämisestä suuren maahantulon yhteydessä. Varautumissuunnitelma laaditaan aiesopimuksen muotoon. (Vastaanottolaki 2:12.2 §.) Aiesopimus on yleensä osoitus osapuolten pyrkimyksestä sopimuksen tekemiseen, ja siihen kirjataan sopimusneuvotteluissa saavuttama yksimielisyys. Aiesopimuksella halutaan tuoda esille osapuolten halukkuus toteuttaa myöhemmin tehtävä pääsopimus. (Karttunen, Laasanen, Sippel, Uitto & Valtonen 2012, 170.) Hallitus perusti ministeriöryhmän maahanmuuttoa varten. Ministeriöryhmän tarkoitus on muodostaa ja ylläpitää kokonaiskuvaa turvapaikanhakijatilanteesta ja seurata kotoutumisen edistymistä. (Sisäministeriö 2015e, hakupäivä 15.10.2015.)

4.2 Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirasto toimii sisäministeriön alaisuudessa ja sen tehtäviin kuuluu vastaanoton ja auttamisjärjestelmän käytännön toiminnan ohjaus, suunnittelu ja valvonta (Laki maahanmuuttovirastosta 156/1995 1 §, 2.2 §). Valtion vastaanotto- ja järjestelykeskukset ovat Maahanmuuttoviraston alaisia (Vastaanottolaki 2:9.2 §).

Maahanmuuttovirasto on sisäministeriön alainen viranomainen, joka on saanut valtuuden sisäministeriöltä päättää järjestely- ja vastaanottokeskusten perustamisesta, lopettamisesta ja niiden toimipaikkojen sijainnista. (Laki Maahanmuuttovirastosta 1 § ja Vastaanottolaki 2:10.1 §). Maahanmuuttoviraston tulee tuottaa toimialaansa liittyvissä asioissa tietopalveluita ministeriöille, muille viranomaisille ja kansainvälisille järjestöille (Laki Maahanmuuttovirastosta 2.2 §). Nämä tietopalvelut ovat muun muassa poliittisen päätöksenteon tueksi sekä kansallisten ja kansainvälisten yhteistyötä varten annettavat tiedot (Maahanmuuttovirasto 2014, hakupäivä 1.10.2015).

Käytännössä Maahanmuuttovirasto käsittelee turvapaikkahakemukset turvapaikkapuhuttelusta aina päätöksentekoon asti sekä ohjaa ja suunnittelee turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminnan käytännön (Maahanmuuttovirasto 2014, hakupäivä 1.10.2015). Maahanmuuttovirastolla on oikeus sopia järjestely- tai vastaanottokeskuksen perustamisesta, lakkauttamisesta ja toimipaikasta muun muassa kunnan, kuntayhtymän ja muiden julkisoikeudellisten yhteisöjen kanssa. (Vastaanottolaki 2:10.1 §). Punainen Risti on yksi näistä julkisoikeudellisista yhteisöistä, joilla on sopimus sisäministeriön kanssa. Sopimuksen mukaan Punainen Risti voi viranomaisten pyynnöstä perustaa uuden vastaanottokeskuksen. (Punainen Risti 2015e, hakupäivä 4.10.2015).

Maahanmuuttovirasto on tehnyt myös sopimuksia yritysten kanssa vastaanottokeskusten avaamisesta, koska Punaisen Ristin resurssit oli käytetty loppuun. MediVida Oy on yksi yrityksistä, joka on avannut vastaanottokeskuksia. Joulukuuhun mennessä MediVidalla oli neljä vastaanottokeskusta (Kylänpää 2015, hakupäivä 16.2.2016.) Valtio maksaa vastaanottokeskuksen kustannukset, joten kunnalle ei tule vastaanottokeskuksista lisäkustannuksia. Peruskouluikäisten lasten koulupalvelujen järjestäminen jää kunnalle, mutta valtio kuitenkin maksaa kunnille korvauksia alaikäisten lasten koulupalveluiden järjestämisestä (Maahanmuuttovirasto 2015g, hakupäivä 3.10.2015.)

Turvapaikanhakijamäärän kasvaminen on työllistänyt Maahanmuuttovirastoa paljon, muun muassa vastaanottokeskuksien ja hätämajoitusyksiköiden tilojen järjestelyillä, sekä turvapaikkahakemusten käsittelyssä ja viestinnässä. Uusia toimintatapoja on etsitty, jotta hakemusten käsittely ja tiedottaminen saataisiin toimimaan nopeammin. Yksi uusista toiminnoista oli Maahanmuuttoviraston liittyminen Twitteriin, jossa he ilmoittavat uusien vastaanottokeskuksien ja hätämajoitustilojen perustamisesta. Maahanmuuttovirasto otti myös käyttöön mediakännykän, johon yksi virkailija vastaa koko viraston virka-ajan. (Maahanmuuttovirasto 2015j, hakupäivä 15.10.2015.)

Maahanmuuttovirastolle on myös annettu enemmän vastuuta ja tehtäviä turvapaikanhakuprosessissa ja ollaan siirtämässä enemmän vastuuta. Maahanmuuttovirastolle ollaan siirtämässä muun muassa turvapaikkatutkinnan suorittaminen, josta mainitsin jo aikaisemmin. Nyt on esitetty, että Maahanmuuttovirasto alkaisi hoitaa myös ulkomaalaislupa-asioita. Esitys annetaan eduskunnalle keväätistuntokaudella 2016. Siirrettävät tehtävät olisivat seuraavat:

- oleskelulupahakemusten vastaanotto ja käsittely
- kansalaisuushakemusten vastaanotto
- EU-kansalaisten rekisteröinnit ja heidän perheenjäsentensä oleskelukorttihakemukset
- pakolaisen matkustusasiakirjaan ja muukalaispassiin liittyvät tehtävät
- päätösten tiedoksiantoon liittyviä tehtävät

Poliisi hoitaa tällä hetkellä ulkomaalaislupa-asiat ja jos kyseinen esitys menee läpi, siirrettäisiin poliisilta jo ulkomaalaislupa-asioita hoitaneet henkilöt Maahanmuuttoviraston palvelukseen. (Maahanmuuttovirasto 2016, hakupäivä 7.4.2016.)

Aikaisemmin Maahanmuuttovirasto kysyi kuntapäätäjien mielipidettä vastaanottokeskuksen perustamisesta. Koska monet kunnat olivat vastahakoisia vastaanottokeskuksien perustamisesta, Maahanmuuttovirasto päätti, että kuntien mielipidettä ei enää kysytä, ellei vastaanottokeskusta olla perustamassa kunnan tiloihin. Maahanmuuttovirasto kuitenkin tiedottaa kuntaa vastaanottokeskuksen perustamisesta aina etukäteen. (Maahanmuuttokeskus 2015i, hakupäivä 15.10.2015.)

5 TURVAPAIKANHAKIJAN MAJOITTAMINEN SUOMESSA

Alkuvuonna 2015 vastaanottokeskuksia oli 17, mutta kiireisen syksyn jälkeen marraskuussa vastaanottokeskuksien määrä oli 119. Vaikka vastaanottokeskuksien määrä oli noussut huomattavasti, ei majoituspaikkoja edelleenkään ollut riittävästi. Turvapaikanhakijoita jouduttiin syksyllä 2015 majoittamaan väliaikaisesti teltoihin ja kontteihin vastaanottokeskuksien täytyttyä (Sisäministeriö 2015f, hakupäivä 16.11.2015). Uusien majoitustilojen löytäminen oli haastavaa, koska vastaanottokeskuksiksi soveltuvia tiloja ei juuri ollut vapaana. Vastaanottokeskukset, jotka pystyttiin avaamaan nopealla aikataululla, olivat useimmiten entisiä kouluja. Pahimman kiireen jälkeen yksityiset ja tilojen tarjoajat ovat tarjonneet pienempiä tiloja vastaanottokäyttöön, mutta harvemmat näistä tiloista kuitenkin soveltuvat vastaanottokeskuksiksi. (Saarela, haastattelu 28.1.2016.)

Vastaanottokeskuksilla on suuri vastuu turvapaikanhakijoiden saapuessa Suomeen. Hakijat majoittuvat vastaanottokeskuksiin turvapaikkahakemuksen käsittelyajaksi. Vastaanottokeskuksen vastuulle kuuluu taloudellisen, sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden, tulkki- ja käännöspalveluiden sekä työ- ja opintotoiminnan turvaaminen ja järjestäminen turvapaikanhakijalle (Vastaanottolaki 3:13 §). Oulun vastaanottokeskuksen johtaja Sirpa Kansanaho kertoi Kalevan haastattelussa (26.8.2015), että Oulun vastaanottokeskukset olivat tupaten täynnä ja uusia vastaanottokeskuksia tulisi avata pian, muuten turvapaikanhakijat jäisivät ilman kattoa päänsä päälle. Kansanahon mukaan pohjoinen oli yksi merkittävimmistä reiteistä turvapaikanhakijoille Suomeen. Uusia vastaanottokeskuksia ja hätämajoitusyksiköitä avattiin Suomeen lisää loppukesän ja alkusyksyn aikana. Punainen Risti perusti useita vastaanottokeskuksia, muun muassa Turkuun ja Ruukkiin on uudelleen avattu siellä aiemmin toimineet keskuksset. Uusille vastaanottokeskuksille oli suuri tarve. (Punainen Risti 2015g, hakupäivä 6.10.2015.)

Yhteensä 17 keskusta 15 paikkakunnalla
3/2015

Yhteensä 104 keskusta 68 paikkakunnalla
11/2015

Kuvio 9. Vastaanottokeskuksien määrän muutokset vuonna 2015. Lähde Juutilainen, Mäntymaa & Rissanen 2015 hakupäivä 16.11.2015

Kuviossa 9 on kartalla vastaanottokeskuksien sijainnit vuoden 2015 keväällä ja loppuvuodesta. Kartasta voi nähdä vastaanottokeskuksien määrän nousun vuoden 2015 aikana. Maaliskuussa vastaanottokeskuksia oli 17, ja marraskuun alussa määrä oli 119. Karttaan on kuitenkin merkitty vain 104 vastaanottokeskusta, esimerkiksi Helsingin Metsälän vastaanottokeskuksen alla toimii viisi yksikköä. Karttaan ei ole myöskään merkitty ilman vanhempia tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden yksiköitä, joita marraskuun alussa oli 63. (Juutilainen, Mäntymaa & Rissanen 2015, hakupäivä 16.11.2015.) Turvapaikanhakijamäärän laskun vuoksi on Maahanmuuttovirasto tehnyt päätöksen vastaanottokeskusten sulkemisesta (Maahanmuuttovirasto 2016a, hakupäivä 27.3.2016).

Uusien vastaanottokeskuksien avaamisesta on ollut paljon keskustelua Suomessa. Monet kunnat ja kansalaiset ovat olleet uusien vastaanottokeskuksien perustamista vastaan. Maahanmuuttovirasto teki päätöksen 7.9.2015, ettei Maahanmuuttovirasto enää kysy kuntapäätäjiltä vastaanottokeskuksien avaamisesta, ellei vastaanottokeskuksen tiloja olla vuokraamassa kunnalta (2015i, hakupäivä 15.10.2015). Vastaanottokeskuksien perustamisesta saadaan näin nopeampaa, mikä on tärkeää toiminnan sujuvuuden vuoksi.

5.1 Järjestelykeskus

Valtioneuvosto voi yleisistunnossa päättää hakijoiden rekisteröimisestä järjestelykeskuksessa turvapaikanhakijamäärän suuren kasvun vuoksi, jos hakijan maahantuloedellytyksissä ja henkilöllisyydessä on epäselvyyksiä. (Ulkomaalaislaki 7:133.1 §). Tornioon avattiin Suomen ensimmäinen järjestelykeskus syyskuun alussa. Suomessa ei ole aikaisemmin ollut tarvetta järjestelykeskukselle. Järjestelykeskuksen tarkoitus on saada turvapaikanhakijat rekisteröityä mahdollisimman nopeasti Suomeen tulon jälkeen, jotta he eivät oleskele Suomessa ilman tarvittavia papereita tai ilman rekisteröintiä. Kesästä 2015 lähtien hakijoiden rekisteröinti oli kaotettua Torniossa ja poliisilla ei ole ollut tarpeeksi resursseja sujuvaan hakijoiden rekisteröintiin.

Valtioneuvosto teki päätöksen Suomen ensimmäisen järjestelykeskuksen avaamisesta 17. syyskuuta. Järjestelykeskus avattiinkin Tornioon jo syyskuun 22. päivä. Ensimmäisen päivän aikana järjestelykeskuksessa oli rekisteröityneenä 60 turvapaikanhakijaa. Valtioneuvoston tavoitteena oli järjestelykeskuksen avaamisella helpottaa turvapaikanhakijoiden rekisteröimistä ja saada syksyn 2015 tilanne hallintaan. Turvapaikanhakijan tulee odottaa järjestelykeskuksessa rekisteröimistä, jonka jälkeen hänet siirretään vastaanottokeskukseen. (Sisäministeriö 2015b & 2015c, hakupäivä 6.10.2015.) Järjestelykeskuksen avaaminen rauhoitti paljon Oulun vastaanottokeskuksen tilannetta. Hakijoita tuli Oulun vastaanottokeskukseen aikaisemmin Oulun poliisilaitokselta päivittäin ja uusien asiakkaiden määriä ei oikein pystytty arvioimaan etukäteen. Järjestelykeskuksen aloitettua toimintansa turvapaikanhakijat tulevat koordinoitummin vastaanottokeskuksiin. Vastaanottokeskuksille ilmoitetaan bussin lähtiessä järjestelykeskuksesta heille tulevien uusien asukkaiden määrät. Maahanmuuttoviraston alainen tilannekeskus seuraa vastaanottokeskusten asukasmääriä ja jakaa järjestelykeskuksista tulevat turvapaikanhakijat niihin vastaanottokeskuksiin, joissa on tilaa. (Heikkinen, haastattelu 20.3.2016)

Majoittuminen järjestelykeskuksessa on kuitenkin vain lyhytkestoista ja väliaikaista. (Vastaanottolaki 2:12.1 §). Torniossa Ruotsista tulevat turvapaikanhakijat ohjataan rajalla suoraan järjestelykeskukseen rekisteröitäviksi, aikaisemmin osa hakijoista jatkoi matkaa Kemiin ja edelleen Etelä-Suomeen ennen turvapaikanhakijaksi ilmoittautumista. Nyt järjestelykeskuksen avauduttua turvapaikanhakijat eivät saa lähteä edes ruokakauppaan järjestelykeskuksesta, ennen kuin heidät on rekisteröity. (Valtavaara 2015, hakupäivä 19.11.2015.)

Järjestelykeskuksessa tulisi olla mahdollisuuksien mukaan erilliset majoitusyksiköt ja niihin liittyviä yhteisiä tiloja. Tulijoiden joukossa voi olla henkilöitä eri etnisistä tai poliittisista ryhmistä, jolloin he eivät välttämättä voi majoittua samassa tilassa. Hakijoiden joukossa voi olla myös loukkaantuneita, sairaita, vanhuksia tai tarttuvia tauteja sairastavia, jotka tarvitsevat asianmukaiset tilat. Järjestelykeskuksessa hakijoille annetaan välttämättömät tarvikkeet, jolloin he eivät saa vastaanottorahaa. Tämä tilanne on perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuus- ja syrjintäkieltosäännöksen kannalta ongelmallinen, koska turvapaikanhakijan valinnanvapaus perustarpeiden hankkimisessa kaventuu. Kyseinen sääntely on kuitenkin mahdollista perustuslain valossa, koska järjestelykeskuksessa asuminen on väliaikaista ja kestää muutamasta päivästä viikkoon. (HE 166/2007vp, 45.) Päätös järjestelykeskuksen jatkamisesta voidaan tehdä kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan. Tällä hetkellä järjestelykeskus tulee olemaan toiminnassa ainakin 17.7.2016 asti. (Sisäministeriö 2016, hakupäivä 27.3.2016.)

5.2 Vastaanottokeskukset ja hätämajoitus

Vastaanottokeskustoiminta on melko uusi ilmiö Suomessa. Ensimmäinen pakolaiskeskus perustettiin Helsinkiin vuonna 1983, ja Punainen Risti perusti ensimmäiset turvapaikanhakijoille tarkoitettu keskus Turkuun ja Joutsenoon vuonna 1990. Vastaanottokeskusten koordinoituvastuu on vaihtunut hallinnonalalta toiselle useampaan kertaan. (Lukkarinen 2005, 43). Tällä hetkellä kuitenkin Maahanmuuttovirasto koordinoi sisäministeriö. Vastaanottokeskusten kustannuksista vastaa valtio, mutta valtion lisäksi vastaanottokeskuksia ylläpitävät Punainen Risti, kunnat ja yritykset (Maahanmuuttovirasto 2015f, hakupäivä 3.10.2015).

Vastaanottokeskusten määrä vaihtelee turvapaikanhakijoiden määrän mukaan, turvapaikanhakijamäärän pienentyessä vastaanottokeskuksia suljetaan ja hakijoita tullessa enemmän niitä perustetaan (Lukkarinen 2005, 43). Maahanmuuttovirasto kommentoi tiedotteessaan vastaanottokeskusten sulkemista seuraavasti:

Vastaanottokeskuksia arvioidaan parhaillaan toiminnallisuuden, taloudellisuuden ja turvallisuuden näkökulmasta. -- Vastaanottoyksiköiden majoituspaikkojen käyttöaste on nyt noin 85 prosenttia, mikä tarkoittaa sitä, että yksiköissä on myös vapaita paikkoja. Myös vapaiden paikkojen ylläpito maksaa, joten karsimalla vapaita paikkoja karsitaan myös kuluja. (Maahanmuuttovirasto 2016a, hakupäivä 27.3.2016.)

Tämä toimintatapa toimii silloin, kun turvapaikanhakijoiden määrä vaihtelee hieman vuosittain. Perustamalla ja sulkemalla vastaanottokeskuksia tarpeen mukaan on taloudellisesti järkevää, koska puolitäysien vastaanottokeskusten pitäminen on turhaa ja kallista.

Vastaanottokeskus tai hätämajoitusyksikkö on turvapaikanhakijan asuinpaikka sen aikaa, kun hänen turvapaikkahakemustaan käsitellään. Siellä huolehditaan hänen välttämättömistä tarpeista, kuten terveydenhuolto- ja tulkkipalveluista sekä vastaanottorahan maksamisesta. (Vastaanottolaki 3:13.2 §.) Oulun vastaanottokeskuksessa turvapaikanhakijoille maksetaan vastaanottorahaa, koska kyseisessä vastaanottokeskuksessa ei ole ruokatarjoilua. Asukkaat siis ostavat itse omat ruokansa ja valmistavat itse ateriansa. Suurimman kiireen alla Oulun vastaanottokeskuksessa työntekijöiden aika meni uusien asukkaiden kirjaamiseen, kuvaamiseen ja nukkumapaikan löytämiseen. Vastaanottorahan maksaminen saattoi viivästyä viikkoja rekisteröinnin ruuhkaututtua, jolloin asukkaat eivät pystyneet itse käymään kaupassa ostamassa ruokia (Heikkinen, haastattelu 20.3.2016.) Vastaanottorahapäätökset tehdään ulkomaalaisrekisterijärjestelmän kautta ja pahimmassa kiireessä hakijoita ei ehditty rekisteröidä riittävän nopeasti. Tällöin vastaanottorahapäätöksiä ei voitu tehdä, myös muiden päätöksiä tekeminen ulkomaalaisrekisterijärjestelmän kautta viivästyi (Heikkinen, sähköposti 8.4.2016.) Oulun vastaanottokeskuksessa toteutettiin tällöin ruokapalvelu, josta uudet asukkaat saivat ruoan, kunnes heille pystyttiin alkamaan maksaa vastaanottoraha. (Heikkinen, haastattelu 20.3.2016).

Vastaanottokeskusten avaamisella oli kiire, kun turvapaikanhakijamäärä Suomeen lisääntyi ja vastaanottokeskukset alkoivat täyttyä. Vastaanottokeskuksille sopivien tilojen löytäminen ja henkilöstön rekrytoiminen oli haastavaa ja kiire oli kova. Sopivien tilojen puute hidastutti uusien keskuksien perustamista. Henkilöstön rekrytoimisessa on myös ollut haasteita. Haastatettava oli avaamassa viittä vastaanottokeskusta, joihin hän myös rekrytoi henkilöstön. Henkilöstön rekrytoimisesta teki haastavaa suuri tarve ja kiire, jolloin henkilöstö täytyi saada nopeasti. Oulun ulkopuolelle avattaviin vastaanottokeskuksiin oli haastavampaa rekrytoida työntekijät työnhakijoiden vähyyden vuoksi. Työntekijöiden rekrytoiminen tehtiin arvioimalla hakemukset ja haastattelemalla hakijat puhelimitse. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen jäi vähäiseksi kiireellisen aikataulun vuoksi. (Saarela, haastattelu 28.1.2016.) Uusien vastaanottokeskusten tarve oli suuri, joten uusia keskuksia täytyi perustaa nopealla aikataululla. Koska uusia työntekijöitä ei ehditty perehdyttää työhön, auttoivat vastaanottokeskukset ja hätämajoitusyksiköt toisiaan. Esimerkiksi Oulun vastaanottokeskuksesta on annettu muille keskuksille neuvoja ja vinkkejä käytännön ongelmiin ja tilanteisiin. (Heikkinen, haastattelu 20.3.2016).

Vastaanottokeskuksen arjessa turvapaikanhakijoiden suuri määrä näkyi kiireenä ja majoituspaikkojen loppumisena. Oulun vastaanottokeskuksella tilanne oli alkusyksystä erittäin haastava, koska tulijoita oli paljon ja Oulussa oli vain yksi vastaanottokeskus, jonne kaikki turvapaikanhakijat vietiin. Pahimpana aikana osa Oulun vastaanottokeskuksen asukkaista nukkui patjoilla käytävillä, tuolloin asukkaita oli noin 600. Niin sanottu normaalitila Oulun vastaanottokeskuksella on noin 400 asukasta. (Heikkinen, haastattelu 20.3.2016.) Tilanne on kuitenkin rauhoittunut turvapaikanhakijoiden määrän laskettua hieman talven aikana. Molemmat haastateltavat ennakoivat hakijamäärän kuitenkin nousevan huhtikuun jälkeen kevään edetessä ja kesän lähentyessä. (Heikkinen, haastattelu 20.3.2016 & Saarela, haastattelu 28.1.2016.)

Turvapaikanhakijoiden majoitustilojen pula on saanut myös suomalaiset yritykset kiinnostumaan vastaanottokeskusten perustamisessa. Punainen Risti on aikaisemmin pääosin vastannut vastaanottokeskusten ylläpitämisestä, mutta Punaisen Ristin resurssit alkoivat loppua ja uusia ylläpitäjiä tarvittiin kipeästi. Vastaanottokeskusten ylläpitämisestä kiinnostuneilta yrityksiltä edellytetään esimerkiksi aiempaa kokemusta sosiaali- ja hoiva-alalta. (Rantala 2015, hakupäivä 19.11.2015). Etelä-Suomessa on avattu yritysten hallinnoimia vastaanottokeskuksia. Ouluun ei ainakaan vielä ole avattu vastaavia keskuksia (Saarela, haastattelu 28.1.2016). Vastaanottokeskusten perustaminen nähdään monissa yrityksissä uutena mahdollisuutena, koska valtio korvaa vastaanottokeskusten kustannukset. Pihlajalinnan toimitusjohtaja Mikko Wirén kuitenkin kertoi Ylen haastattelussa, ettei vastaanottokeskusten perustamisella liikevaihtoa kasvateta. Maahanmuuttoviraston sopimushinnat ovat samat kaikille, mikä oli noin 43 euroa päivässä yhtä asukasta kohti. 43 euroa sisältää kaikki kustannukset, tilavuokrista henkilökuntakuluihin, terveystalveluihin, vastaanottorahaan ja ruokapalveluihin. (Nurmi 2016, hakupäivä 19.11.2015.)

5.3 Yksityismajoitus

Turvapaikanhakijan asuminen omassa asunnossa on vähäisempää kuin vastaanottokeskuksissa majoittuminen. Turvapaikanhakija ei saa rahallisesti tukea oman vuokra-asunnon hankkimiseen (Pakolaisneuvonta ry 2013, hakupäivä 9.10.2015), joten asunnon vuokraaminen voi usealle olla rahallisesti mahdotonta. Käytännössä turvapaikanhakijat, joilla on työpaikka, pystyvät asumaan omassa asunnossa (Heikkinen, haastattelu 20.3.2016). Jos turvapaikanhakija asuu muualla kuin vastaanottokeskuksessa, on hänen ilmoitettava kirjallisesti osoitteensa ja vietävä vuokrasopimus

tai muu dokumentti vastaanottokeskukseen, jossa hänet on rekisteröity. Kirjallisen ilmoituksen ja dokumentin vieminen ovat edellytyksiä vastaanottopalveluiden saamiselle. (Vastaanottolaki 3:18.1 §).

Vaikka turvapaikanhakija asuisi yksityisasunnossa, ei hänellä ole oikeutta käyttää kunnan julkisia palveluita. Turvapaikanhakijan terveys- ja sosiaalipalvelut järjestetään vastaanottokeskuksessa tai vastaanottokeskuksen kautta. (Maahanmuuttovirasto 2015k, hakupäivä 15.10.2015.) Tarvittesään näitä palveluja turvapaikanhakijan tulee olla yhteydessä vastaanottokeskukseen, jossa hänen tarpeensa arvioidaan ja hänet ohjataan hoitoon. Yksityismajoittamisen hyvänä puolena olisi kotouttamisen alkaminen nopeammin. Tällöin turvapaikanhakija pääsisi nopeammin tutustumaan Suomen kulttuuriin, tapoihin ja kieleen. Vastaanottokeskuksessa asuvalla ja omassa vuokra-asunnossa asuvalla hakijalla on erilaiset kokemukset Suomesta. Asunnon vuokraaminen ei ole vielä kovin yleistä.

5.4 Turvapaikanhakijoiden kotimajoittaminen

Vastaanottokeskuksien täyttyessä osa suomalaisista on avannut oman kotinsa turvapaikanhakijoille. Maahanmuuttovirasto on tehnyt ohjeet turvapaikanhakijoiden kotimajoittajille, jotta voitaisiin taata kummankin osapuolen turvallisuus. Kotinsa turvapaikanhakijoille on tarjonnut muun muassa pääministeri Juha Sipilä. Juha Sipilä oli keskustellut Kempeleen kunnan johdon kanssa asiasta ja se on periaatetasolla hyväksytty. Sipilän asunto Kempeleessä on ollut perheen vähäisellä käytöllä, ja he halusivat tukea täynnä olevia vastaanottokeskuksia tarjoamalla oman asuntonsa entuudestaan tuntemattomien turvapaikanhakijoiden majoittamiseen. Sipilän taloon mahtuisi väliaikaisesti asumaan kolme tai neljä perhettä. (Toivonen 2015a, hakupäivä 15.10.2015.) Sipilän Kempeleen kotia ei voitu turvallisuus syistä antaa turvapaikanhakijoiden käyttöön (Vesala 2016, hakupäivä 4.5.2016).

Maahanmuuttovirasto muistuttaa ohjeessaan, että turvapaikanhakijoiden kotimajoittaminen on vapaaehtoista eli majoittaja ei saa korvauksia majoittamisesta. Turvapaikanhakija saa kuitenkin vastaanottorahaa, jolla hän voi itse kustantaa ruokansa ja muut pakolliset kustannukset, kuten bussilla matkustamisen ja puhelinlaskut. Majoittajan tulee ottaa huomioon, että turvapaikanhakija tulee erilaisesta kulttuurista. Hakijalla on todennäköisesti erilaiset elämäntavat ja päivärhythmi kuin kotimajoittajalla. Myös hakuprosessi tuo hakijalle paineita. (Maahanmuuttovirasto 2015k, haku-

päivä 15.10.2015.) Majoittajan ja turvapaikanhakijan soveltuvuus kotimajoitukselle tulisi selvittää kunnolla ennen majoittamisen alkamista, jotta kummallakin osapuolella olisi turvallinen olo majoittamisen aikana. Eräs tamperelaisperhe on avannut kotinsa kotimajoitukseen irakilaisperheelle. Helsingin Sanomien artikkelin mukaan irakilaisperhe on asunut viikon suomalaisperheen kanssa, ja alku on mennyt hyvin, eikä heillä ole ollut ongelmia. (Harju 2015, hakupäivä 16.10.2015.)

Oulussa turvapaikanhakijoiden kotimajoittaminen on vähäistä. Useimmiten turvapaikanhakijan kotimajoittaja on maahanmuuttotaustainen henkilö, joka majoittaa ystäviä tai sukulaisia omaan asuntoonsa. Kotimajoittamisesta halutaan aina dokumentti, kuten vuokrasopimus, jotta voidaan varmistaa kummankin osapuolen turvallisuus. Tuomo Heikkisen mielestä kotimajoittaminen on kannatettavaa silloin, kun se on hallittua ja virallista. (Heikkinen, haastattelu 20.3.2016.)

Refugees welcome Finland -yhteisö auttaa halukkaita kotimajoittajia ja turvapaikanhakijoita löytämään toisensa. Aikaisemmin ryhmä toimi vain Facebookissa, mutta nyt sillä on omat internetsivut, josta löytyy tietoa kotimajoituksesta. Maahanmuuttovirasto suosittelee sivuillaan kiinnostuneiden ottamaan yhteyttä RWF-yhteisöön. RWF-yhteisön internetsivuilta löytyy paljon tietoa kotimajoittamisesta ja huomioon otettavista asioista ennen kotimajoittajaksi alkamista. RWF-yhteisö auttaa halukkaita kotimajoittajia löytämään heidän tilanteeseensa sopivan turvapaikanhakijan. Huomioon on otettava tilat, jonne turvapaikanhakija ollaan majoittamassa sekä kotimajoittajan oma elämäntilanne, koska kaikki eivät pysty majoittamaan esimerkiksi perhettä. Päätös majoittamisesta tehdään aina majoittajan ja turvapaikanhakijan kesken, eli majoittaja pystyy vaikuttamaan siihen, kenet hän majoittaa. (Refugees welcome Fi 2015, hakupäivä 16.10.2015.)

Kotimajoittaminen on hyvä tapa saada turvapaikanhakijat sopeutumaan suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin. Hakijat saavat myös rinnallakulkijan tuekseen. Majoittaja ei kuitenkaan ole traumatyöntekijä. Turvapaikanhakijat, jotka tarvitseva henkistä tukea traumoihinsa, saavat sitä vastaanottokeskuksen kautta. (Refugees welcome Fi 2015, hakupäivä 16.10.2015.) Turvapaikanhakijoiden kotimajoittaminen on kuitenkin vielä vähäistä. RWF-yhteisön mukaan joulukuussa 2015 en-tuudestaan tuntemattomia turvapaikanhakijoita oli majoittanut 20–30 suomalaisperhettä (Vuori-koski 2015, hakupäivä 27.3.2016).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Työn tavoitteena oli tutkia käytössä olevia majoitusmahdollisuuksia sekä hakijamäärän nousun vaikutuksia käytännön tasolla. Tutkimuksessa pyrittiin vastaamaan kysymyksiin: Mitä vaikutuksia turvapaikanhakijoiden määrän kasvulla oli käytännössä? Millaisia majoitusmahdollisuuksia turvapaikanhakijoille on tarjolla? Työtä varten haastattelin Punaisen Ristin toiminnanjohtajaa ja Oulun vastaanottokeskuksen ohjaajaa. Haastatteluista sain hyvän kuvan syksyn 2015 tilanteesta, koska kumpikin haastateltava työskenteli erilaisissa työtehtävissä. Pelkkä teoreettinen tutkimus olisi jättänyt työn hyvin suppeaksi eikä olisi antanut todellista kuvaa tilanteesta.

Tutkielmassa selvisi, että turvapaikanhakijoiden tilanne oli erittäin haastava vuoden 2015 alkusyksystä. Turvapaikanhakijoiden majoittamisen suhteen jouduttiin joustamaan ja soveltamaan normaalikäytännöstä, jotta pahimmasta kiireestä selvitäisiin. Vastaanottokeskuksiksi sopivien tilojen löytäminen oli haastavaa. Vapaita tiloja oli käytettävissä ja tarjolla, mutta ne eivät soveltuneet vastaanottokeskuksiksi tai hätämajoitusyksiköiksi. Useimmat uudet vastaanottokeskukset ja hätämajoitusyksiköt ovat entisten koulujen tiloissa. Väliaikaisia majoitusmuotoja alettiin käyttää vastaanottokeskusten ja hätämajoitusyksikköjen täytyttyä. Väliaikaisia majoitusmuotoja olivat telтта- ja konttimajoitukset. Turvapaikanhakijamäärän lähdettyä laskuun vuoden 2016 alussa, on osa vastaanottokeskuksista ja hätämajoitusyksikköistä pystytty sulkemaan.

Sopivien tilojen löytäminen ei ollut ainoa haaste uusien vastaanottokeskusten ja hätämajoitusyksikköjen perustamisessa. Sopivan henkilöstön rekrytoiminen samanaikaisesti useampiin uusiin keskuksiin toi haastetta. Henkilöstö rekrytoitiin pääasiallisesti puhelimen välityksellä, koska kaikkien työnhakijoiden tapaaminen olisi ollut liian aikaa vievää. Haastatteluiden jälkeen työntekijälle ilmoitettiin puhelimitse työn alkamisesta, joka saattoi olla jo seuraavana päivänä. Ouluun avattaviin keskuksiin ja yksiköihin henkilöstön löytäminen oli helpompaa, koska työnhakijoita oli enemmän. Vastaanottokeskuksen tai hätämajoitusyksikön avaaminen Oulun ulkopuolelle toi enemmän haastetta henkilöstön löytämiseen, koska työnhakijoita oli vähemmän. Henkilöstön rekrytoiminen tuli tehdä nopeasti, ja työn aloittamisesta saatettiin ilmoittaa työntekijälle päivän varoitusajalla. Uusia työntekijöitä ei ehditty perehdyttää ennen töiden aloittamista, mikä oli tietoinen riski. Muut vastaanottokeskukset ja hätämajoitusyksiköt saattoivat soittaa Oulun vastaanottokeskukseen kysyä apua tai neuvoa käytännön ongelmaan. Vastaanottokeskusten keskinäinen yhtey-

denpito helpotti uusien vastaanottokeskuksien ja hätämajoitusyksiköiden rutiinin löytämistä töissä.

Syksy 2015 oli todella kiireistä vastaanottokeskuksien ja hätämajoitusyksiköiden työntekijöille tilojen ollessa täynnä. Uusien asiakkaiden rekisteröiminen vastaanottokeskuksen asiakkaaksi oli aikaa vievää. Uusien asiakkaiden tiedot otettiin ylös, heidät kuvattiin ja ohjattiin majoitustiloihin. Työntekijöiden työaika meni hyvin pitkälle uusien asukkaiden rekisteröimiseen, jonka seurauksena asiakkaiden vapaa-ajantoiminnan suunnitteluun ei jäänyt juuri aikaa. Työt täytyi priorisoida, jotta asiat saatiin tehtyä tärkeysjärjestyksessä. Rekisteröinnin ruuhkautuminen myös vaikutti turvapaikanhakijoiden vastaanottorahan saamiseen, koska vastaanottoraha myönnetään ulkomalaisrekisterijärjestelmän kautta. Oulun vastaanottokeskuksessa uusien asiakkaiden vastaanottorahan saaminen viivästyi muutamalla viikolla, jolloin he eivät voineet ostaa itselleen ruokaa tai muita välttämättömiä tavaroita. Kyseisen muutaman viikon aikana Oulun vastaanottokeskuksen uusille asiakkaille järjestettiin ruokatarjoilu.

Uusien vastaanottokeskuksien ja hätämajoitusyksiköiden lisäksi on järjestelykeskuksen avaaminen auttanut Oulun vastaanottokeskuksen ruuhkan purkamisessa. Järjestelykeskuksen avautumisen jälkeen turvapaikanhakijat ovat tulleet lähinnä vain järjestelykeskuksesta, jolloin turvapaikanhakijoita ei ole tullut Oulun poliisilaitokselta ryhminä. Maahanmuuttoviraston alainen tilannekeskus seuraa vastaanottokeskuksien ja hätämajoitusyksiköiden asukasmääriä. Tilannekeskus jakaa järjestelykeskuksesta lähtevät turvapaikanhakijat tasaisesti vastaanottokeskuksiin ja hätämajoitusyksiköihin, jottei yksi keskus täytyisi liikaa.

Oulun vastaanottokeskukseen tuli paljon uusia asiakkaita lyhyessä ajassa ja majoitustilat loppuivat nopeasti. Oulun vastaanottokeskuksessa on yleensä noin 400 asukasta samaan aikaan, mutta syksyn 2015 kiireisimpänä aikana keskuksessa oli 600 asukasta. Vapaa-ajantilat jouduttiin ottamaan majoitustiloiksi ja lopuksi myös turvapaikanhakijoita oli majoitettava patjoilla käytäville. Hakijamäärän noustua syksyllä 2015 Oulun vastaanottokeskuksen resurssit eivät riittäneet kaikkien hakijoiden sujuvaan rekisteröimiseen ja majoittamiseen.

Turvapaikanhakijoiden majoitusmahdollisuudet ovat pysyneet samanlaisina. Suurin osa turvapaikanhakijoista majoittuu vastaanottokeskuksessa tai hätämajoitusyksikössä, koska siellä asuminen on heille taloudellisesti järkevintä. Turvapaikanhakijat eivät saa tukea vuokran maksamiseen, jolloin heillä tulee olla vuokran maksamiseen tarvittavat rahat. Turvapaikanhakijat, jotka vuokraa-

vat itselleen asunnon turvapaikkaprosessin ajaksi ovat usein työssä käyviä henkilöitä. Oman asunnon vuokraaminen on melko vähäistä. Useammin turvapaikanhakijat, jotka eivät asu vastaanottokeskuksessa tai hätämajoitusyksikössä, asuvat kotimajoituksessa. Henkilöt, jotka majoittavat turvapaikanhakijan omaan asuntoon ovat useimmiten ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, jotka majoittavat sukulaisia, ystäviä tai tuttuja.

Syksyn 2015 tilanteen seurauksena Suomessa on nyt parempi valmiustila suuremman turvapaikanhakijamäärän majoittamiseen. Suomen turvapaikanhakuprosessia on alettu muokkaamaan pienillä muutoksilla, kuten työtehtäviä siirtämällä virastojen kesken. Sellaisia muutoksia on esimerkiksi poliisilta siirretty turvapaikkatutkinnan tekeminen Maahanmuuttovirastolle ja suunnitteilla on myös ulkomaalaislupa-asioiden siirtäminen poliisilta Maahanmuuttovirastolle. Tavoitteena on selkeyttää koko prosessia.

7 POHDINTA

Työn tavoitteena oli tutkia turvapaikanhakijoiden majoittamista ja hakijamäärän kasvun tuomia haasteita käytännön työssä. Työ on lainopillinen ja laadullinen tutkimus, jossa haastatteluilla haettiin tuoda käytännön näkökulma esille. Tutkielma onnistui mielestäni hyvin tavoitteisiin nähden. Aihe on ollut yllättävän haastava ajankohtaisuutensa vuoksi. Tilanteet ovat muuttuneet nopeasti ja joskus melko nopeasti, myös uutta tietoa on tullut koko ajan lisää. Olen kuitenkin iloinen, että valitsin tämän aiheen, koska työn aihe on minusta mielenkiintoinen. On tärkeää, että näin ajankohtaisesta aiheesta on tehty työ, sillä se antaa aiheesta kiinnostuneille kokonaiskuvan syksyn 2015 tapahtumista.

Työssäni ei ollut toimeksiantajaa, joten työn aihe on lähtenyt omasta mielenkiinnosta. Haastavaa minulle työssä on ollut muun muassa työn rajaaminen, aiheen ajankohtaisuus ja kielelliset ongelmat. Työn aiheen rajaaminen tuntui minusta aluksi jossakin määrin haastavalta, koska turvapaikanhakijoiden majoittamiseen liittyy useampia kokonaisuuksia, kuten vastaanottopalvelut ja niiden järjestäminen. Aihe ei ollut minulle entuudestaan tuttu, joten kokonaisuuden hahmottamiseen meni aikaa. Sain mielestäni kuitenkin rajattua työni järkeväksi kokonaisuudeksi, joka antaa kuvan 2015 vuoden tapahtumista turvapaikanhakijoiden majoittamisen osalta.

Työn ajankohtaisuus toi haasteita lähteiden ja tiedon löytämiseen. Myös haastattelujen tekeminen osoittautui työlääksi, koska haastateltavat olivat kiireisiä. Aiheesta oli paljon uutisartikkeleita ja mielipidekirjoituksia, mutta luotettavaa ja hyvin perusteltua tietoa oli vaikea löytää. Teoriaosuudessa lähteenä jouduin painottamaan paljon virastojen internetsivuja muiden lähteiden puuttessa. Olisin halunnut haastatella vielä RWF-yhteisöstä kotimajoituksen koordinoijaa, mutta se ei hänen kiireidensä vuoksi onnistunut. RWF-haastattelun kautta olisin saanut avattua enemmän kotimajoittamisen haasteita ja mahdollisuuksia. Vuoden 2015 syksy oli kiireistä aikaa haastateltaville, mutta kevään edetessä ja tilanteen rauhoituttua sain sovittua haastatteluajat. Haastatteluiden avulla sain työhöni uuden näkökulman ja uutta tietoa. Haastatteluihin menin hyvin avoimin mielin, koska minulla ei ollut käytännön tietämystä aiheesta ja halusin saada haastatteluista mahdollisimman paljon tietoa.

Minulla on ollut paljon kielellisiä haasteita työnkirjoittamisessa. Olen ollut kahtena edellisenä vuonna useamman kerran USA:ssa pidempiä aikoja vaihto-opiskelijana ja suoritin työharjoittelun

myös USA:ssa. Olen kirjoittanut paljon englanniksi, joten varsinkin aluksi sekoitin englannin ja suomen kielen kielioppisääntöjä, esimerkiksi kuukausien kirjoittaminen suomen kielessä pienellä. Työn aikana olen paljon kerrannut suomen kielioppia ja oikeinkirjoitusta, mikä on taas palautunut mieleeni.

Alustavan suunnitelman mukaan työn oli tarkoitus valmistua vuoden 2016 tammikuun lopussa. Työn kirjoittaminen alkoi minulla hyvin ja teoriaosuuden kirjoittamiseen minulla ei mennyt kuin reilu kuukausi. Työn kirjoittaminen on ollut minulle mielekästä koko prosessin ajan ja kiinnostus aihetta kohtaan on säilynyt vahvana. Ohjausseminaarin jälkeen työn kirjoittaminen kuitenkin venyi haastateltavien kiireiden vuoksi. Maahanmuuttovirasto päivitti 2015 vuoden turvapaikanhakijatilastot alkuvuonna 2016, ja sain päivitettyt tiedot työhöni. Sain siis nyt kokonaisvaltaisen kuvan turvapaikanhakijoiden määrästä vuonna 2015 ja sain päivitettyä kuvioni vastaamaan koko vuoden tilannetta.

Jatkotutkimuksena voitaisiin tutkia mitä turvapaikanhakijoille tapahtuu oleskeluluvan myöntämisen seurauksena eli miten heitä kotoutetaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja mitä kaikkea kotouttamiseen kuuluu. Oleskeluluvan saatuaan turvapaikanhakija halutaan saada sopeutumaan Suomeen ja meidän kulttuuriin, jolloin heistä tulisi osa Suomen yhteiskuntaa. Myös ulkomaalaislain muutoksen seurauksia liittyen humanitaarisen suojelun poistamiseen, voitaisiin tutkia muutaman vuoden päästä.

LÄHTEET

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) n:o 604/2013 Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 166/2007

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 134/2013vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 266/2010vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ulkomaalaislain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 166/2007vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta 2/2016vp

Harju, J. 2015. Pakolaisperhe luuli, että Suomessa ei auteta - Perhe otti kotiinsa irakilaisperheen Tampereella – toimi näin, jos haluat majoittaa turvapaikanhakijoita. Helsingin Sanomat. Hakupäivä 16.10.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1441340640565>

Heikkinen, T. 2016. Ohjaaja, Oulun vastaanottokeskus. Haastattelu 20.3.2016. Tekijän hallussa.

Heikkinen, T. 2016. Opinnäytetyön raakile. Ohjaaja, Oulun vastaanottokeskus. Sähköpostiviesti 8.4.2016.

Hevonoja, J. 2016. Nerg: Vapaaehtoisesti palaavien lennot saattavat alkaa jo ensi viikolla. Yle. Hakupäivä 21.4.2016.

http://yle.fi/uutiset/nerg_vapaaehtoisesti_palaavien_lennot_saattavat_alkaa_jo_ensi_viikolla/8671463

Hevonoja, J. 2016a. Sisäministeriön Nerg: Noin puolet Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista palautetaan. Yle. Hakupäivä 23.4.2016.

http://yle.fi/uutiset/sisaministerion_nerg_noin_puolet_suomeen_tulleista_turvapaikanhakijoista_palautetaan/8632973

Hiltunen, E & Salokorpi, J. 2015. Sisäministeriö: Turvapaikanhakijoille ei ehkä riitä kattoa pään päälle. Yle. Hakupäivä 23.11.2015.

http://yle.fi/uutiset/sisaministerio_turvapaikanhakijoille_ei_ohjausta_katso_katso_paan_paalle/844515

8

Ihmisoikeudet.net. 2013. Pakolainen vai turvapaikanhakija?. Hakupäivä 19.9.2015

<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=kuka-on-turvapaikanhakija>

Juutilainen V, Mäntymaa E & Rissanen J. 2015. Suomen vastaanottokeskukset kartalla – katso miten tilanne muuttui kevästä. Yle. Hakupäivä 16.11.2015.

http://yle.fi/uutiset/suomen_vastaanottokeskukset_kartalla__katso_miten_tilanne_muuttui_kevaasta/8449842

Kemppainen, S. 2015. Vastaanottokeskuksen johtaja: Oulun turvapaikanhakijoiden tilanne katastrofaalinen. Kaleva. Hakupäivä 6.10.2015

<http://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/vastaanottokeskuksen-johtaja-oulu-turvapaikanhakijoiden-tilanne-katastrofaalinen/705363/>

Karttunen T, Laasanen H, Sippel L, Uitto T & Valtonen M. 2012. Juridiikan perusteet. Helsinki: Sanoma Pro Oy

KHO 2010:84

Koivuranta, E. 2016. Turvapaikanhakijoiden palautuslennot Irakiin aloitettiin. Yle. Hakupäivä 21.4.2016. http://yle.fi/uutiset/turvapaikanhakijoiden_palautuslennot_irakiin_aloitettiin/8681947

Kylänpää, L. 2015. Yritykset perustavat yhä enemmän vastaanottokeskuksia. Salon seudun uutiset. Hakupäivä 16.2.2016.

<http://www.sss.fi/2015/12/yritykset-perustavat-yha-enemman-vastaanottokeskuksia/>

Kymen Sanomat. 2016. Yle: Turvapaikanhakijoiden hätmajoitusyksikkö lopetetaan Haminassa – asukkaat siirretään Kotkaan. Hakupäivä 23.3.2016.

<http://www.kymensanomat.fi/Online/2016/01/12/Yle%3A%20Turvapaikanhakijoiden%20h%C3%A4tmajoitusyksikk%C3%B6%20lopetetaan%20Haminassa%E2%80%89%E2%80%94asukkaat%20siirret%C3%A4n%20Kotkaan/2016320140590/4>

Laki Maahanmuuttovirastosta 3.2.1995/156

Leinonen N. 2016. Katso kartalta itärajan ylityspaikat - turvapaikanhakijoista painetta kahdelle raja-asetalle. Ilta-Sanomat. Hakupäivä 21.4.2016.

http://www.iltalehti.fi/pakolaiskriisi/2016012821029658_cm.shtml

Lukkaroinen R. 2005. Työpoliittinen tutkimus 2005, "Muutos on pysyvä olotila". Helsinki: Työministeriö

Maahanmuuttovirasto. 2014. Tietoa virastosta. Hakupäivä 1.10.2015.

http://www.migri.fi/tietoa_virastosta

Maahanmuuttovirasto. 2015a. Turvapaikan hakeminen. Hakupäivä 19.9.2015

http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen

Maahanmuuttovirasto. 2015b. Turvapaikkapuhuttelu. Hakupäivä 20.9.2015

http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/turvapaikkapuhuttelu

Maahanmuuttovirasto. 2015c. Turvapaikka- ja pakolaistilastot. Hakupäivä 20.9.2015

http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-ja_pakolaistilastot

Maahanmuuttovirasto. 2015d. Turvapaikkahakemuksen käsittelyaika arvioidaan puhuttelussa. Hakupäivä 1.10.2015.

http://www.migri.fi/asiointi/kasittelyajat/kasittelyajat_kansainvalinen_suojelu/1/0/turvapaikkahakemuksen_kasittelyaika_arvioidaan_puhuttelussa_54130

Maahanmuuttovirasto. 2015e. Vastaanottopalvelut turvapaikanhakijoille. Hakupäivä 1.10.2015.

http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottotoiminta/vastaanoton_palvelut

Maahanmuuttovirasto. 2015f. Vastaanottokeskuksien yhteystiedot. Hakupäivä 3.10.2015.

http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottotoiminta/vastaanottokeskukset/vastaanottokeskusten_yhteystiedot

Maahanmuuttovirasto. 2015g. Mitä vastaanottokeskus tuo paikkakunnalle? Hakupäivä 3.10.2015.

http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/mita_vastaanottokeskus_tuo_paikkakunnalle_61880

Maahanmuuttovirasto. 2015h. Irakin ja Somalian turvallisuusarviot päivitetään. Hakupäivä 15.10.2015.

http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/irakin_ja_somalian_turvallisuusarviot_paivitetaan_62495

Maahanmuuttovirasto. 2015i. Jatkossa kuntien kantaa kysytään vain, jos vastaanottokeskus suunnitteilla kunnan tiloihin tai ylläpitämäksi. Hakupäivä 15.10.2015.
http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/jatkossa_kuntien_kantaa_kysytaan_vain_jos_vastaanottokeskus_suunnitteilla_kunnan_tiloihin_tai_yllapitamaksi_62117

Maahanmuuttovirasto. 2015j. Otamme käyttöön mediakännykän ja tiedotamme Twitterissä. Hakupäivä 15.10.2015.
http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/otamme_kayttoon_mediakannykan_ja_tiedotamme_twitterissa_62162

Maahanmuuttovirasto. 2015k. Ohjeistus turvapaikanhakijoiden kotimajoittajille. Hakupäivä 15.10.2015.
http://www.migri.fi/asiointi/asiakastiedotteet/1/0/ohjeistus_turvapaikanhakijoiden_kotimajoittajille_62091

Maahanmuuttovirasto. 2015l. Monien Irakin alueiden turvallisuustilanne lieventynyt: Irakilaisten turvapaikkahakemuksissa ratkaisevaa yksilöllinen tilanne, ei lähtöalue. Hakupäivä 20.10.2015.
http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/irakilaisten_turvapaikkahakemuksissa_ratkaisevaa_yksilollinen_tilanne_ei_lahtoalue_63192

Maahanmuuttovirasto. 2015m. Maahanmuuttoasioiden vastuunjako. Hakupäivä 23.11.2015.
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/maahanmuuttoasioiden_vastuunjako

Maahanmuuttovirasto. 2016. Turvapaikkatutkinta siirtyy poliisilta Maahanmuuttovirastolle 1.3.2016. Hakupäivä 23.3.2016.
http://www.migri.fi/asiointi/asiakastiedotteet/1/0/turvapaikkatutkinta_siirtyy_poliisilta_maahanmuuttovirastolle_1_3_2016_66198

Maahanmuuttovirasto 2016a. Vastaanottokeskuksista vähennetään vajaat 3000 paikkaa. Hakupäivä 27.3.2016.
http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/vastaanottokeskuksista_vahennetaan_vajaat_3_000_majoituspaikkaa_66252

Maahanmuuttovirasto. 2016b. Tutkimatta jättäminen. Hakupäivä 31.3.2016.
http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/hakemuksen_kasittely/tutkimatta_jattaminen

Maahanmuuttovirasto. 2016c. Ulkomaalaisten lupa-asiat Maahanmuuttovirastolle – paikkakuntien sijainti vielä auki. Hakupäivä 7.4.2016.

http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/ulkomaalaisten_lupa-asiat_maahanmuuttovirastolle_paikkakuntien_sijainti_viela_auki_66402?language=fi

Maahanmuuttovirasto. 2016d. Ennätysmäärä ulkomaalaisia on palannut kotimaihinsa vapaaehtoisen paluun kautta. Hakupäivä 21.4.2016.

http://www.migri.fi/medialle/tiedotteet/lehdistotiedotteet/lehdistotiedotteet/1/0/ennatysmaara_ulko-maalaisia_on_palannut_kotimaihinsa_vapaaehtoisen_paluun_kautta_67067

Maahanmuuttovirasto. 2016e. Voit saada tukea vapaaehtoiseen paluuseen. Hakupäivä 21.4.2016. http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/paluu_kotimaahan

Mättö V. 2016. Turvapaikanhakijoiden tulo länsirajalle tyrehtyi – nyt liikenne kasvaa itärajalla. Yle. Hakupäivä 21.4.2016.

http://yle.fi/uutiset/turvapaikanhakijoiden_tulo_lansirajalle_tyrehtyi__nyt_liikenne_kasvaa_itarajalla/8570382

Nurmi, R. 2016. Turvapaikkabiznes ei ole rahasampo – "Taloudellisesta näkökulmasta en kyllä perustaisi". Yle. Hakupäivä 19.11.2015.

http://yle.fi/uutiset/turvapaikkabiznes_ei_ole_rahasampo__taloudellisesta_nakokulmasta_en_kylla_perustaisi/8367803

Pakolaisneuvonta ry. 2013. Turvapaikanhakijan asema Suomessa. Hakupäivä 9.10.2015. <http://www.pakolaisneuvonta.fi/?lid=66>

Pakolaisneuvonta. 2009. 10 väitettä & faktaa turvapaikanhakijoista ja pakolaisista. Hakupäivä 7.10.2015. http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=90

Pakolaisneuvonta.fi 2015. 10 väitettä ja faktaa turvapaikanhakijoista ja pakolaisista. Hakupäivä 1.10.2015. http://www.pakolaisneuvonta.fi/files/10_vaitetta_ja_faktaa.pdf

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva YLEISSOPIMUS 77/1968

Perttu J. 2016. Turvapaikanhakijoiden tulo Venäjältä Norjaan jo pitkään pysähdyksissä – loppuko tulo myös Suomeen? Helsingin Sanomat. Hakupäivä 21.4.2016.

<http://www.hs.fi/ulkomaat/a1457074221974>

Poliisi. 2016. Poliisi vastaa kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden maasta poistamisesta ja erityisesti tukee Suomeen tulleiden omaehtoista paluuta. Hakupäivä 23.4.2016.

https://www.poliisi.fi/poliisihallitus/tiedotteet/1/0/poliisi_vastaa_kielteisen_turvapaikkapaatoksen_saaneiden_maasta_poistamisesta_ja_erityisesti_tukee_suomeen_tulleiden_omaehtoista_paluuta_45053

Poliisi. 2016a. Ensimmäinen palautuslento lennettiin tänään Irakiin - jatkossa lentoja tarpeen mukaan. Hakupäivä 23.4.2016.

https://www.poliisi.fi/helsinki/prime101_fi.aspx/1/0/ensimmainen_palautuslento_lennettiin_tanaan_irakiin_-_jatkossa_lentoja_tarpeen_mukaan_44698

Punainen Risti. 2015a. Kysymyksiä ja vastauksia turvapaikanhakijoista. Hakupäivä 30.9.2015.

<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyommesuomessa/turvapaikanhakijoidenpakolaisten-vastaanotto/kysymyksia-0>

Punainen Risti. 2015b. Kansainvälinen avustustoiminta 2015. Hakupäivä 1.10.2015.

https://www.punainenristi.fi/sites/frc2011.mearra.com/files/tiedostolataukset/kansainvalinen_avustustoiminta_2015_0.pdf

Punainen Risti. 2015c. Mikä on Suomen Punainen Risti? Hakupäivä 4.10.2015.

<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/suomen-punainen-risti>

Punainen Risti. 2015d. Kysymyksiä ja vastauksia vastaanottokeskuksista. Hakupäivä 4.10.2015.

<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyommesuomessa/turvapaikanhakijoidenpakolaisten-vastaanotto/kysymyksia-1>

Punainen Risti. 2015e. Kysymyksiä ja vastauksia pakolaisuudesta. Hakupäivä 4.10.2015.

<https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyommesuomessa/turvapaikanhakijoidenpakolaisten-vastaanotto/kysymyksia>

Punainen Risti. 2015f. Tule mukaan monikulttuuriseen toimintaan. Hakupäivä 4.10.2015.

<https://www.punainenristi.fi/tule-mukaan/monikulttuuriseen-toimintaan>

Punainen Risti. 2015g. Punainen Risti avaa uusia vastaanottokeskuksia. Hakupäivä 6.10.2015.

<https://www.punainenristi.fi/uutiset/20150722/punainen-risti-avaa-uusiuusia-vastaanottokeskuksia>

Rajavartiolaitos. 2016. Lapin itärajalta ei ole saapunut turvapaikanhakijoita maaliskuussa. Hakupäivä 21.4.2016.

https://www.raja.fi/lr/tiedotteet/1/0/lapin_itarajalle_ei_ole_saapunut_turvapaikanhakijoita_maaliskuussa_66368

Rantala, K. 2015. "SPR:llä resurssit finaalissa" – Maahanmuuttovirasto etsii yrityksiä vetämään vastaanottokeskuksia. Yle. Hakupäivä 19.11.2015.

http://yle.fi/uutiset/sprlla_resurssit_finaalissa__maahanmuuttovirasto_etsii_yrityksia_vetamaan_vastaanottokeskuksia/8366389

Refugees welcome Finland. 2015. Q&A / PERUSTIETOA TURVAPAIKANHAKIJOIDEN. Hakupäivä 16.10.2015.

<http://refugees-welcome.fi/wp-content/uploads/2015/09/RWF-QA-Useinkysyty%C3%A4-majoittamisesta2-2015-09-07.pdf>

Refugees Welcome Finland. 2015. KOTIMAJOITUKSESTA. Hakupäivä 16.10.2015.

<http://refugees-welcome.fi/wp-content/uploads/2015/09/RWF-QA-Usein-kysyty%C3%A4-majoittamisesta2-2015-09-07.pdf>

Saarela, P. 2016. Toiminnanjohtaja, Punainen Risti. Haastattelu 28.1.2016. Tekijän hallussa.

Saavalainen H. 2016. Jo kymmenittäin Ladoja ja Volgia – Näitä autoja turvapaikanhakijoilta jää Sallan rajavartioasemalle. Helsingin Sanomat. Hakupäivä 21.4.2016.

<http://www.hs.fi/kotimaa/a1452841699638?ref=a-lukupaketti-2>

Sisäministeriö. 2014. Maahanmuuton ja kotouttamisen suunta 2011 –2014. Hakupäivä 7.10.2015.

<http://www.intermin.fi/julkaisu/022015?docID=58218>

Sisäministeriö. 2015a. Maahanmuutto ja sisäministeriön vastuualueet. Hakupäivä 1.10.2015.

https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/maahanmuuttohallinto/sisaministerion_tehtavat

Sisäministeriö. 2015b. Valtioneuvosto päätti järjestelykeskuksen perustamisesta. Hakupäivä 6.10.2015.

https://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/1/1/valtioneuvosto_paatti_jarjestelykeskuksen_perustamisesta_62339

Sisäministeriö. 2015c. Tornion järjestelykeskuksen toiminta käynnistynyt. Hakupäivä 6.10.2015.
https://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/1/1/tornion_jarjestelykeskuksen_toiminta_kaynnistynyt_62521

Sisäministeriö. 2015d. Turvapaikanhakijoiden määrä laskussa - tämän vuoden ennuste päivitetty. Hakupäivä 15.10.2015.
https://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/maahanmuutto/1/0/turvapaikanhakijoiden_maara_laskussa_-_taman_vuoden_ennuste_paivitetty_63127

Sisäministeriö. 2015e. Hallitus perusti maahanmuuttoa varten ministerityöryhmän. Hakupäivä 15.10.2015.
https://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/maahanmuutto/1/0/hallitus_perusti_maahanmuuttoa_varten_ministerityoryhman_62590

Sisäministeriö. 2015f. Suomi valmistautuu turvapaikanhakijoiden telttamajoituksiin. Hakupäivä 16.11.2015.
http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/maahanmuutto/1/0/suomi_valmistautuu_turvapaikanhakijoiden_telttamajoituksiin_63652

Sisäministeriö. 2016. Valtioneuvosto päätti mahdollisuudesta jatkaa järjestelykeskustoimintaa tarvittaessa. Hakupäivä 27.3.2016.
http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/maahanmuutto/1/0/valtioneuvosto_paatti_mahdollisuudesta_jatkaa_jarjestelykeskustoimintaa_tarvittaessa_66385

Sisäministeriö. 2016a. Turvapaikanhakijoita saapui viime vuonna ennätysmäärä. Hakupäivä 7.4.2016. <https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat>

Sisäministeriö. 2016b. Liikennettä Sallan ja Raja-Joosepin raja-asemilla rajoitetaan. Hakupäivä 21.4.2016.
http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/maahanmuutto/1/0/liikennetta_sallan_ja_raja-joosepin_raja-asemilla_rajoitetaan_66647

Sisäministeriö. 2016c. Sallan ja Raja-Joosepin rajanylityspaikkoja koskevat liikennerajoitukset voimaan 10.4. Hakupäivä 21.4.2016.
http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/maahanmuutto/1/0/sallan_ja_raja-joosepin_rajanylityspaikkoja_koskevat_liikennerajoitukset_voimaan_10_4_66910

Sisäministeriö. 2016d. Vapaaehtoinen paluu ja palauttaminen. Hakupäivä 21.4.2016. https://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat/vapaaehtoinen_paluu_ja_palauttaminen

Sisäministeriö. 2016e. Suomi jatkaa palautuslentoja Irakiin. Hakupäivä 23.4.2016. http://www.intermin.fi/fi/ajankohtaista/uutiset/maahanmuutto/1/0/suomi_jatkaa_palautuslentoja_irakiin_66712

Tilastokeskus. 2016. Teemahaastattelu. Hakupäivä 14.4.2016. <https://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>

Toivonen, J. 2015. Pääministeri Juha Sipilä antaa kotinsa 20 turvapaikanhakijan käyttöön. Helsingin Sanomat. Hakupäivä 15.10.2015. <http://www.hs.fi/politiikka/a1305982959944>

Tuohinen, P. 2015. Keitä pakolaiset ovat ja miksi he tulevat juuri nyt? 31 kysymystä ja vastausta. Helsingin Sanomat. Hakupäivä 25.3.2016. <http://www.hs.fi/ulkomaat/a1441704099104>

Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301

UNHCR. 2016. Women. Hakupäivä 7.4.2016. <http://www.unhcr.org/pages/49c3646c1d9.html>

Valtavaara, M. 2015. Pakolaisbussien osoite tästä aamusta alkaen: Tornion uusi järjestelykeskus. Helsingin Sanomat. Hakupäivä 19.11.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1442808614307>

Valtioneuvosto.fi. 2015. Hallituksen maahanmuuttopoliittiset toimenpiteet. Hakupäivä 1.10.2015. <http://valtioneuvosto.fi/documents/10616/334517/Hallituksen+maahanmuuttopoliittiset+toimenpiteet/186046e8-46c7-450c-98cf-45b2e2d19c2c>

Vastaanottolaki hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 17.6.2011/746

Vesala H. 2016. Juha Sipilä Ylellä: Ei turvapaikanhakijoita Kempeleen-kotiin turvallisuussyistä. Iltasanomat. Hakupäivä 4.5.2016. <http://www.iltasanomat.fi/kotimaa/art-2000001110095.html>

Vuorikoski, S. 2015. Pakolaisten kotimajoitus jäänyt harvinaiseksi – "Toivoisimme lisää". MTV3. Hakupäivä 27.3.2016. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/pakolaisten-kotimajoitus-jaanyt-harvinaiseksi-toivoisimme-lisaa/5605822>

Tiedot haastateltavista

Nimi, asema, koulutus?

Kuinka kauan olette olleet tässä toimessa?

Saako teidän nimenne ja asemanne ilmoittaa opinnäytetyössä?

Toiminta

Miten resursseja ja tukea on annettu nopeasti kasvaviin hakijamääriin?

Miten teidän toiminta on muuttunut turvapaikanhakijoiden määrän nousun vuoksi?

Miten järjestelykeskuksen avaaminen on vaikuttanut teidän toimintaan?

Majoitustilanne

Millainen majoitustilanne on tällä hetkellä?

Mitä mieltä olet turvapaikanhakijoiden yksityismajoittamisesta?

Tiedot haastateltavista

Nimi, asema, koulutus?

Kuinka kauan olette olleet tässä toimessa?

Saako teidän nimenne ja asemanne ilmoittaa opinnäytetyössä?

Toiminta

Miten teidän toiminta on muuttunut turvapaikanhakijoiden määrän nousun vuoksi?

Miten järjestelykeskuksen avaaminen on vaikuttanut teidän toimintaan?

Miten teidän toimintatavat ovat muuttuneet turvapaikanhakijoiden määrän nousun jälkeen?

Majoitustilanne

Millainen majoitustilanne on tällä hetkellä?

Mitä mieltä olet turvapaikanhakijoiden yksityismajoittamisesta?